

నూ ర్ హా న్

[నాటకం]

రచయిత :

కొప్పరపు సుబ్బారావు

“ హాషనా ” , “ నేటిపటుకు వగైరా ” , “ తారాకళాంకం ” , “ వసంతసేన ”

ఇత్యాది నాటకరచయిత

ప్రకాశకులు :

ది మోడరన్ పబ్లిషర్స్ (రిజిష్టర్డ్)

హైదరాబాద్ : తెనాలి - బ్రాంచి : విజయవాడ.

★ పాత్రలు ★

— : పురుషులు : —

జహంగీరు	మొగల్ బాదుషా
షేర్ ఖాన్	మొహెర్ భర్త
ఖునూ	జహంగీరు పెద్దకొడుకు
షాజహాన్	„ పెండ్లి „
షహర్యార్	„ నాల్గో „
షహబత్	మొగల్ సేనాధిపతి
మిర్జా	ఇబ్రాహిమ్, మొహెర్ తండ్రి
అసఫ్	మిర్జాకొడుకు
సంగ్రామ్	జహంగీరు అంతరంగికుడు
వది	భట్టు
మాగధుడు	భట్టు
కలెసాబ్	పహాను బాటసారి
రణసింగ్	రణపుత్ సర్దారు

— : స్త్రీలు : —

మొహెర్	మొజ్జహాన్
లైలా	మొహెర్ తొమ్మిది
జోధపురి	జహంగీరు పెట్టమహిషి
మూతి	దాసి

సామంతులు, దండనాథులు

సర్దుకులు, హంతకులు మొదలగువారు

అంకం ఒకటి

రంగం ఒకటి

వందిమాగదులు ప్రశస్తి పడువుతుండగా వెం చెమ్మడిగాపైకి పోతున్నట్లుంది
రంగంమీద మీర్జాగయాన్, అనవ్తాన్, సంగం, పామంబులు మొదలగువారు
బాదుపాపా కోపం విరేచిస్తూ కనిపిస్తున్నారు — మోరీకూడావుంది.

వంది—హిందా అఖండ్ సుమాట్ ఆరపేహై! హోషియార్ !

మాగ—కర్తుం, అకర్తుం, అన్యధాకర్తుం, స్వకర్తమాకా ఆరపాహై! హోషి
యార్.

వంది—తైహూర్ లంగ్ రాజసం రత్నాకర్ణీపైకామనాధాక్షగజోత్థింజ్ కా
రాషీ ఆరపాహై! హోషియార్ !

మాగ—ఇరాన్, తురాకా, ఇస్మహాద్, ఉదేహూర్, జోధపూర్, జస్మల్ మిర్
ఇత్త్యాది శతసహస్ర మంత్రాధీశ్వర్ కా అధీశ్వర్ ఆరపేహై! హోషియార్ !

వంది—ఒర్రేఖీమ్, కాస్సేకర్ణ్, మాస్సేఅశంగ్, దమ్మకోంకేభుజంగ్, జంగ్
మైదాస్సేకింగ్, ఆరపేహై! బహావోభేక్తునంగ్, బహాద్ !

తుర్కారవంత్ జహంగీరు ప్రవేశం. పరచ్ఛావంలో గారంగా విడుగున్నతై
ఉన్నట్లు జహంగీరు వైచి చెప్పక చెబుతఉన్నది. అతడు సింహాసనంమీద
కూర్చున్న వెంటనే అనవ్తాన్ ఈదిగువ పద్యం పడువుతారు. పద్యభావానికి
అనురూపంగా దానిని అయాకానుకరి తీసుకవస్తారు.

అసఫ్ - సీ. శ్రీ శ్రీ యఖండకీర్తి శ్రాంత కకుబంత !

కాంధహారంపిన కాన్సా కివిగో !

శిల్ప, గాన, కవిత్వ, చిత్రకళోద్ధార

కాశ్మీర మంపిన కప్పమిదిగో !

జయదుందుభాధ్వన చకిత శాత్రవలోక

లంకయర్పించిన సుంకమదిగో !

అసేతుశీతగగ్ధ్యాత్ ! ఈరాన్ తు

రాసులంపిన నజరాన లవిగో !

హిందుముస్లిము సంధాన హితవిధాన !

చల్లనగు నీడుపాలన నులసిలి

హైందవ ప్రజ 'జై' ! 'జై' ! జహంగీరనుచు -

కోటివాక్కుల నినదించు ఘోషయదిగో !

(అంతా "జై" బదులుకు "జై" అంటారు)

మిర్జా—జహంగీర ! బిలాయతీసాబ్ తమదర్బనార్థం వేచియున్నారు.

జహాన్—బిలాయతీసాబ్ ? కాన్ మె బిలాయతీసాబ్ ?

మిర్జా—ప్రపంచ పర్యటనంకేస్తూ ఈ హిందూ దేశంవచ్చి తమదర్బనానికి ఎదురు చూస్తున్న ఘోష జేసేవారా మహారాజులై.

జహాన్—జహంగీర కలె సాబ్ ఫరాంఖాన్ ఆచ్చా. ఆదాబ్ ! తుంజాబ్ ఉన్ ఫరాంఖీజో అందర్ భజో !

(అనవ విష్కృమణం)

జహాన్—మిర్జా !

మిర్జా—జోహానం ఖుదాపద్ !

జహాన్—నీ ఆల్లుడ-మహావీరుడు వనషేర్ ఖాన్ ఎట్లున్నాడు ? గాయాలు మావినా ?

మిర్జా—ఇంకను తూర్తిగా మావలేదు.

జహాన్—పాపము ! బోత్తుగా లేవలేని పీఠితాలేడుకదా. దర్బారుకు రాగలదా ?

మిర్జా—జేర చికిము.

జహాన్—మాకు నిన్ దారం మేమికోరిన వెంటనే పెద్దపులితో ద్వంద్వయుద్ధం చేసి ఆఖండ విజయ పొందిన ఆతని అనన్య బలపరాక్రమాకు ఆర్మాగారమంతా హాహా కారం కెసింది. వేర్ ఖాను ఎన్నోవిధాల ధన్యజీవుడు మహా.

మిర్జా—(ధ్వని అర్ధమైనప్పటికీ దలించకుండా) కావచ్చును.

జహాన్—(రానిత్రయ తెచ్చుకుంటూ) బేసె ముషేర్ ఖాను అన్నివిధాలా ధన్య జీవుడే. ఆకట్టి ఈక్షణంలో ముషేర్ ఖాన్ రప్పించి, కాగిరించి, ప్రతాపించి మా ఆనందాన్ని ఆమూలాగ్రంగా వెల్లడించవలె నన్నంత గాఢ కఠోరహితం ముక్కులిగింది. — మిర్జా ! నీవుపోయి వేర్ ఖానును రప్పని చేప్పదవా ?

మిర్జా—ఆజ్ఞయా ?

జహాన్—ముషేర్ ఖానుకు ఆజ్ఞయా ! ఆజ్ఞకారు. "అహ్మదము" అనిచెప్ప !

(మిర్జా అవిద్యం గా విష్కృమణం)

జహాన్ — (అకవివైపున జేకబ్బుస్థితో కొంతనేత్రమాని నిట్టూర్పునిడిచి) సంగ్రాం!
సంగ్రాం — జోమలకుం ఖువావంద్ !

జహాన్ — మొదటి ప్రయత్నం వృథా అయింది! — పెద్దపులియే ఓడింది! షేర్
ఖాన్ గొల్పోడు! సంగ్రాం! కాని —

సంగ్రాం — అదియిటు ఇంకా అయివున్నట్లుయితే దేవకవారి ఇంకానంతో
మీగా వుండేది!

జహాన్ — కానీ రెండో జన్ను షేర్ వృథా కాకుండా, తగిన విర్రాటున్న మొలకు
వతో చేకావా?

సంగ్రాం — చేకావ సుమాట్!

జహాన్ — ఏమగును నిద్రపంచానా?

సంగ్రాం — (నేపథ్యంవైపు చూసిస్తూ) అదికో సుమాట్! అగ్రానగరమంతా
గాలింది, గాలింది మొగటికం నల్ల మనవు పేరు ధను పట్టి తెచ్చా!

జహాన్ — మందిడి మొవటివాడు?

సంగ్రాం — అడుగో, ఎరుగుమీద నలుపుకోనలుపు కలిసిపోయి కనబడుటలేదు!

జహాన్ — ఎవడువాడు?

సంగ్రాం — చాచీ దేశముకు కటికికసాయి అరకులు పాడుకు నాల్గుగురువులదం
మొత్తం మూడున్ను అ బరువు వ్రుటాడు సుమాట్!

జహాన్ — బరువు నీకూవుంది! — కానీ, ఈ రెండో ప్రయత్నానికి అనుకున్న
ఫలితం కనపడకపోతే ముందు నీ బరువు — — — జాగ్రత్త!

సంగ్రాం — చిత్తం చిత్తం!

జహాన్ — మొవటివానితో ముందుగా చెప్పితివా?

సంగ్రాం — ఆ! పదిలేల అవస్థలు బహుమానం యిప్పిస్తానని ఆకాపెట్టాను. ఇక
నందేవామెండుకు సుమాట్! షేర్ ఖానును ఆ చాచీ విడిచినా ఆ చాచీ విడుచుట
కల్ల! — కాని జహాంషూ! నాకు ఒక ఆలోచన కలిగింది.

జహాన్ — ఏమిటది?

సంగ్రాం — షేర్ ఖానును చంపకుండానే, ఈ వ్యాపారం ఎందుకు తరిష్కారం
చేసుకోవడాదు?

జహాన్ — అది ఎట్లు సంభవం?

సంగ్రాం — అన్ని వ్యాపారాలవలెనే అడవిదానితో సంబంధించిన వ్యాపారంకూడ
ఒక్కొక్కప్పుడు చేరానికి తెగవచ్చు!

జహాన్—అంటే ?

సంగ్రాం—అంటే ? షేర్ ఖాన్ వద్ద ఒక అమూల్యమైన, అలౌక సుందరమైన వస్తువు ఉంది. అవస్తువును కనబరచు వచ్చిన భరణి అతడు మీకే విక్రయం చేయ వూడను.

జహాన్—యూరువా ! షేర్ ఖాన్ వంటి వీరుకు అట్టి పనికి విడంబడునా ?

సంగ్రాం—అలాంటి ఒక్కొక్కప్పుడు ఏలాంటి పనినూ చేయవచ్చుంది. షేర్ ఖాను యువకుడు, అకాశరుకు, ఇప్పుడు చిన్న నాకరిలో వున్నాడు. దేవరకృష్ణజతను, అర్జించుకుంటే అతడు మన్ననవారకాదు, నుబేవారకాదు, చివరకు మొగలాయి సైన్యానికంటా నాయకీ బహద్దూర్ కావచ్చు.

జహాన్—సరే మంచిది. నీవు పాపముకూడా సమంజసంగానే వుంది. కాని-ఇప్పుడు కాదు. ఈ రెండోయత్నముకూడా నిష్ఫలం అయితే, నీ వుపాయాన్ని మూడోయత్నంగా నీవే ప్రయోగించి చూచువుగాని.

సంగ్రాం—బోహకుం ఖువావంద్ !

వండి—జహానునా ! కలై దొరగారు తమయాజ్ఞకు నిరీక్షిస్తున్నారు.

జహాన్—లే ఆవ్ !

(వండి విష్కృతుడగును)

జహాన్—రాజా! ఈ కలైకు ఎందుకు పిలిపించావో నీకు తెలియనా ? షేర్ ఖాన్ వంటివీరులు భారతదేశంలో ఉన్నారని చూపించుటకే !

సంగ్రాం—బావా ! దేవర ఉద్దేశాలు, దేవతా ఉద్దేశాల్ !

(వండివెంట కలై ప్రవేశం)

కలై—Good Morning to Your Majesty!

జహాన్—హు హు హు—జహాన్ కలై—అయియే—ఏనీ !

(హరి చెరిమిక మరుపాత్ర అందిస్తుంది.)

జహాన్—(మధువు అనుకూ) కలైసావ్ ! మీరాజ్యంలోవున్న చిత్రకారుల సాటి యేరాజ్యంలోనూ లేరని, ఒకనాడుమీరు సగర్వంగా చెబుతూ, నిదర్శనంగా ఒక చిత్రమును వూరు బహమానము చేశారు జ్ఞాపకంవుందా ?

కలై—yes ! yes !

జహాన్—ఏనీ ! (హరి ఒక కంఠపుపెట్టె అందిస్తుంది దాన్ని తెరుస్తూ) మీరిచ్చిన ఆ చిత్రపటానికి నాచిత్రకారులచేత నానాడు సకల్లనాగ్రియించాను చూడండి

కలై—(చూచి ఆశ్చర్యపడతాడు)

జహాన్—అ అయినంటివా? మిరిద్దిన కూర్చుక ఏవోస్తుందగలరా?

కలె—Good Gracious! ఏమాయ్? ఏ ఆహారము? అన్నీకూర్చు కల వలెనే వున్నది.

జహాన్—హూహూహూ! హీయే! కాకబడా? తుమ్హారీదిలాయీ య హమారీ భారత్ వ్యకా చిత్రకాత్? కదా! ఈ భాంజివం ప్రపంచానికంతా కళాపీఠం.

కలె—Why?

జహాన్—గర్వోక్తి కాదు చూడండి!

సీ. తిలకించు! మిన్నపంపిరి యూనివర్శిటీ

తలలాంచి మాయనాథవళిగుల—

పరికించు! రామరప్పలు నాక ప్రయుగతై

సివమైత్రి పరువైత్తు జీవనమల—

అరయుమా! మరగజునిరజాతిఁబరికించి

తలలెత్తినవ్వు నుత్తాల తరుల—

కను! మింకధను నేడుగల్గె కలంకారి

రంగులదిన మేటి నింగిచీర!

ఇట్టి సుందరదృశ్య మందేని కలదె!

ఇట్టి భూతల స్వర్గ మందేకలదె!

ప్రకృతి స్వయంబుగ నులివిచేబట్టి, తీర్చి

దిద్దిచెక్కిన బొమ్మ యీ దివ్యభూమి!

మరి—జహాను! మంత్రికి, షేర్ ఖాన్ కి వస్తున్నారు! (మిర్జా, షేర్ ఖాన్

ప్రవేశం)

జహాన్—అహో షేర్ ఖాన్! అహో! మేరేప్యార్! మేరేపీర్ షేర్ ఖాన్

షేర్—(బందగీచేస్తాడు.)

జహాన్—కలెసాబ్! పెద్దపులితో భయంకర తుకానంగ్రామంచేసి అఖండ విజయం పొందిన ఇట్టిరస్తుం మీదేకంటా వున్నాడా?

కలె—అమాబ్! మదేశ్ లో పెద్దపులులలేవు. కాని గ్రేటర్ దేశ్ లో హుక్కర్లిన అనే ఒక ప్రచండ బలవంతమందేననీ, అతడు ఒకప్పుడు ఖడ్గమృగంతో నల్లముద్దం చేసి దాన్ని తునాకుపక్కలుగా చెండేనీ పురాణాలలో చదివిన జ్ఞాపకం ఉంది.

జహాన్—హా హా హా ఖడ్గపురమా ! ఇంతేనా ! అదయినా పురాణగోష్ఠి
సంగ్రాం—జహాన్దనా ! ఖడ్గపురంకంటే ఏయగుడు చంపడం ఎక్కువకష్టం
నుమండి !

జహాన్—ఎవరికి ?—మనషేర్ ఖాన్ మంటి వీరునకా ?

సంగ్రాం—కాదు హైదర్ అలీకి ! మన షేర్ ఖానుకు ఈ మర్త్యలోకంలో
తృప్తి యేమిగే కాదు. ఇంద్రునికంటే తృప్తి విరావతమైనా జోహారు చేయవలసిందే !

జహాన్—షేర్ ఖాన్ !

షేర్—జోహారుంఖుదావంద్ !

జహాన్—రీతు పెద్దపులితో పోరాడిన అమ్మక, దృశ్యాన్ని ఈ కలైహాబ్ కు
చూపజాలక పోతిని. ఇప్పుడు నిన్ను ఏయగుతో పోరాడించి వీరికి ప్రత్యక్షంగా చూపించ
వలెనని మాకు గాఢమైన ఆభిలాషకలిగింది !

షేర్—దేవరయ్యాజ్జ !

జహాన్—అవీ వీరత్వము ! సంగ్రాం ! పోయి ఒక ఏయగుడు సిద్ధంచేయించు ?

సంగ్రాం—అశ్వం జహాన్దనా ! (నిష్క్రమణం)

కలై—సమ్రాట్ ! గాయాలు యింకా మానలేదు, పాపం! వెంటనే మరల ఏయగుతో
పోరాడించుట న్యాయమాకాదు.

మిర్జా—జహాన్దనా ! ఒక్కమనవి.

జహాన్—కావాలే ?

మిర్జా—పెద్దపులితో పోరాడి రెండు దినములైనా గడవలేదు, దాని పంజాగాయ
ములు ఇంకా పచ్చినే తృప్తిని ఇప్పుడు మరల ఏయగుతో పోరాటం ! ఈ కుర్రవాని
క్రేయస్సు నమ్రాట్ కోరినయెడల ఈ పోరాటం తునాటికి ఆపించవలెనని నామనవి.

కలై—ఓహో. నామనవికూడా అదే !

షేర్—జహాన్దనా ! పెద్దపులితో పోరాడి నేయింక ఆలసియున్నా, మీకు
అన్నదం సవకుర్చవలెననే కల్పనాం నాబడలికసంతయు మరపించినది అజ్జ !

జహాన్—బడీబాత్ హై ! బడీబాత్ హై ! ముగలాయ్ యోధోగుబ్ నే తుమ్
వీరాధిపతి హో షేర్ ఖాన్ !

సంగ్రాం—(ప్రవేశించి) జహాన్దనా ! ఏయగు అనిగో సిద్ధంగావుంది.

జహాన్—షేర్ ఖాన్ !

షేర్—(కత్తిమని) జయ్ హో ! జహాంగీర్ బాదుషాహీ జయ్ హో (నిష్క్రమణం)

కలై మనసు అల్లకల్లోలంగావుంది — మీరానను నుపానలో కాట్టకు
పోతుంది—తెరలో పోరాటం ఆరంభమైంది—

సంగ్రాం—అదిగో ! తొండంతో మెలికెసి గట్టిగాపట్టుకుంది ! ఆయ్యో !
ఆయ్యో !—ఆ —కప్పించుకుంటున్నాడు.

కలై—Ah ! there ! there ! హోషియార్ ! షేర్ ఖాన్ ! హోషియార్
That's Right ! That's Right ! Glorious !

సంగ్రాం—తొండాన్ని తోటకుర కాడవలె తునాతునకలు చేశాడు
సమాట్ !

జహాన్—బదాయనుంహై ! బదాయనుంహై !

సంగ్రాం—అదిగో ! అమ్మయ్యో ! ఈవారి కాళ్ళలో ఇరికించు కుంటున్నది!
అదిగో ! ఆయ్యో ! ఆయ్యో !

మిర్జా—జహాననా ! కాలికింద నలిగిపోతున్నాడు ! చూడండి ! చూడండి
ఆయ్యో ! ఆయ్యో ! దూచేసి పోరాటం ఆపించండి !

సంగ్రాం—అరే ! కప్పించు కున్నాడే ?—బరే ! బరే ! కాలను చొప్పు
కట్టను నరికినట్లు రెండు ముక్కలుగా చేశాడు.

కలై—Wonderful ! Wonderful !

సంగ్రాం—బాప్ ! వీరావేశంతో ఎగిరి ఏడుగుమిడికెడుకీ దానికొకడు కత్తితో
అడుగుంట తవ్వకున్నాడు సమాట్ !

కలై—Treachery ! Treachery ! మోసం ! ఆ మావటివాడు చూడు !
వెనుకనుంచి కత్తియైతే తున్నాడు ! I will shoot that nigger ;

మిర్జా—ఇంకే ఆన్యాయమా ?

కలై—షేర్ ఖాన్ ! మావటివాడు జాగ్రత !—ఆ ! Right ! That's
right ! Dispatch him to the Devil ! Right ! Glorious !

సంగ్రాం—మావటివాడు చచ్చి క్రిందకు దొర్లాడు. ఏడుగుచచ్చి ఎట్టికీలా
పడ్డది. ఇంకేవుండి ! కథ కలాన్ !

మిర్జా—(పెద్ద నట్టూర్పుతో) ఆల్లా ! తుమ్మిహోశిత్తక్ ! తుమ్మిహోశిత్తక్ !

(రక్త పిల్చింగంతో షేర్ ఖాన్ ప్రవేశిస్తాడు)

షేర్—జయ్ హో ! మేరెస్వామి జహంగీర్ బాద్ షా ! కీ జయ్ హో !

జహంగీరు తనమెడలోని నకకము అతని మెడలో వేసి, వీసకొట్టి విశ్వస్థంగా
వెళ్ళిపోతాడు.

కెరై—షేర్ ఖాన్ ! నీవంటి యోధుణ్ణి కన్న చేతతో నాభూమతి ఎంతపులక
టిన్నున్నదో. (నిమ్కొరుణం)

మిర్జా—జహంగీరు వెంటవెళ్తూ బేటా ! నేను బాదుషాకు పంపించి నీగోసం
పల్లకితో చార్మరంపద్ది సిద్ధంగావ్వంటా ! (అంటూ నిమ్కొరుణం)

(షేర్ ఖాన్ కూడా వెళ్ళబోతుంటే)

సంగ్రాం—షేర్ ఖాన్ !

షేర్—(అరసు)

సంగ్రాం—సామ్రాట్టుకు నీమీదవున్నంత ఆదరం, అభిమానం, ఆనురాగం
ఈకొలుపులావున్న ఏ యితరుడోదో మోద కూడా నభూతో, నభవివ్యతి,
అనినాకు ప్రపంచమైన అనుమానం.

షేర్—నీ సదభిప్రాయానికి నాసూతులు.

సంగ్రాం—షేర్ ఖాన్ ! ఆయనకు నీపైగల ఆనరక్తియే గొప్పదో - నీకుఆయన
యెడలగల రాజభక్తియే గొప్పదో నిర్ణయంపగల విదైనా ఒక వినుత్తు ఘట్టం తటస్థించిన
యెడల ఏమిజరుగునో !

షేర్—(హుటాడకు)

సంగ్రాం—అచోహా ! అట్టి సమ్రాట్టుకోగం నీవంటి రాజభక్తిపరుడు చేయజాలని
స్థానిత్యాగమూలేదు ! అట్టిరాజభక్తి పరుడై ఆ సమ్రాట్టు క్షిరజాలని ధనధాన్య మణి
కనక విస్తువాహన చిరుద లాఁఘములూలేవు. షేర్ ఖాన్ ! ఏమంటావ్ ?

షేర్—నీ ప్రసంగం నీకు విందుగా ఉంది

సంగ్రాం—ఇంతయేల అట్టిస్వార్థభాగ్యం ఒకటి నీవెల్ల కావాలిఅని అసమ్రాట్టు
ఆ జీవనవారత ఇట్టే ఒక్కసారి మోచాయగా అంటేచాలు, నీవంటియోధుడు ఏత్యాగ
మైనా చేస్తాడు. పంచాగ్ని మధ్యంలో అహంకంగా పడిపోయినవాడు, ధనో
శిఖరారంధ్రంండి గుభాలుల మాకిరమ్మన్నా, లేక కన మనమును హరించిన ఎట్టి కస్తువును
జోరినా, వస్తువునే కాదు, ప్రాణమిత్రులను, ఆప్తబంధువులను, తల్లిని, కండ్లినీ, అన్నలను,
తమ్ములను, కొడుకులను, మాటవరుసకు ప్రాణ సమానయైన భార్యనైనాసరే—

షేర్—అధమాడా ! అవు నీ అవధ్యప్రసంగం.

సంగ్రాం—కాదు షేర్ ఖాన్ ! రాజభక్తి—

షేర్—భక్తి ? ఇట్టివా నీరాజభక్తి ? గ్రహించా. నీవు నీరాజాసాహెబ్ చిరుద
మాను న్నతూటోకల్ల అట్లే అజ్జరించి యుండువని ఇప్పుడు విస్తున్నానని. తుమ్మదా !

చ. పదములు పాడి యేరికలపై, బిరదుల్ గొనకేర్చు బట్టకున్
జెదవులరాజభక్తి; యెద పీసము తగ్గని స్వాధీనక్తి; లో
నుదరముపైన రక్తి; వెకిలో జుడుద్ధరణ ప్రసక్తి; యీ
చదువులు పెప్పు నీ బ్రతుకు చందమెరింగితి బాలికాధమా!

సంగ్రాం—(ఒరమీద చేయివేసి) పేర్ ఖాకా !

పేర్—(తానుకూడా కత్తివెమ్మడిగాదాస్తూ) విరుదులగులాం ! నీకత్తికూడ
ఉన్నదా, ఇదిగో నీహస్తీని నీహస్తీని కంఠమండెములుగా చెందాడిన కత్తిదేశంలో ఇంకనూ
స్వర్గంచేస్తుంది పేర్ ఖాకా కిద్దం రా ! నావేమి ? —

సంగ్రాం—(కంఠంపుట్టిరి ఒరచుండి చేయివేసి వేశాడు) పేర్ ఖాకా ! నీవు
యోధుడవేయి నేనెప్పుడూ మెచ్చుకుంటా.

పేర్—ఛీ ! పిరికిపండా (కత్తి ఒరలాపెడుతూ) నీపేరు సంగ్రామ సింహుడు
కాదు! ఈ పేరు పెట్టిన నీతిలిదండ్రులుపాపం ఎంత ఆమాయకులు ! నీవు సంగ్రామ
సింహుడవు కాదు. గ్రామసింహుడవు. (నివ్వుచూడ)

సంగ్రాం—ఏమీ ! ప్లూగా-మ-సిం-హ-ణ్డా !

(తెర)

రంగం రెండు

(వీధి. వందిచుగతుల ప్రవేశం)

మాగ—శ్యాకే వండి !

వండి—అరే ! మాపే శ్యాకే వండిమాని పెస్తావ్రే మాకీ ! నీకీపిల్చి నిన్నగాక మొత్తు
మేం హిప్పించాం నాఖరీ !

మాగ—రే ! రే ! మల్లీగోయా. మాఫ్ కిలో! మరీ నీకీ హాం మానా? అచ్చా
జనాబ్ వండి పాదా మహారాజే !

వండి—అరే ! చుప్ ! టైపాద్ మే !—బాప్రే ! అస్సల్ పాద్ మహిన్నాయితో
పుచ్చల్ మాంతా పచ్చకీ పైతాది !

మాగ—హా ! హా ! అచ్చా ! అయితే !—శ్యాకే వండి !—అరరరర

వండి—శ్యాకే మాగఫ్ !

మాగ—ఓపాదుమే మాంతావే శార్ పని చేశాడుక్కం ?

పంది—క్యాపైవో !

మాగ—ఓ పేర్ ఖాన్ కా గల్లామే హర్ దాల్క్ ముక్కేగయా ! పెట్టిభీ
కూడా మాటపెప్పలేద్ !

పంది—హది హుండాదిరే దేవతారహస్సం.

మాగ—అరే ! మాకీఖిశాంచె తెల్పు—ఓ పేర్ ఖాన్ కా ఏక్ హాద్వాడ్ హై
ఉన్నీ నాం మెహరున్నిసాపై, ఓబడీ అందంవందంకక్క హం నునా! ఓ హద్వాడ్
పర్ బాదుషాకీ జ్యరా—హి—హిహి—

పంది—జర్లా కామారే-పూరాపుండి.

మాగ—భాయీ ! ఓ మెహరున్నిసాకు పాడుషా హెత్తు నూకాడ్ ? హెల్లా
నూకాడ్ !

పంది—పడిమిద హారవమక్షరాలకోద-హత్తూ మెహరున్నిసాకు ఖెండికాశేద్
పెట్టికోజ్ జనానాలో బడినాచీ హచ్చీగా బట్టింది. హత్తూ అగ్గుర్ పాడుషా
మన్నాడ్-బొర్ సలీం, అంటే జహంగీర్ ఫీ వున్నాడ్.

మాగ—ఫీర్ క్యామహవా ?

పంది—హత్తూ ఓ మెహరున్నిసా సేసింది వొక్తేనాచ్ - పాడింది పెట్టేపాట
హదీమాసి జహంగీర్ ఫాబ్ ఏక్ దమ దివానాహోగయా.

మాగ—ఫీర్ ఓ మెహరున్నిసాను ఫట్కొని జహంగీర్ హెండ్కు సేస్కోలే
ఫెల్సి?

పంది—సేస్కోవాలాఅని బడిఖుషీ సేకాడ్. మగర్ మెహరున్నిసా మాఫిక్
గరిబ్ బేటి కోడల్ హైతే పాడుషాకు పర్వనవ్వంహనీ, ఓ అగ్గుర్ జహంగీర్కో దహ
యించి ఓ మెహరున్నిసాను పేర్ ఖాన్ కేయిచ్చి నిఖాసేసి, హిద్దర్నిపట్టి అగ్రానుంచి
బర్మాన్కు తోసిపారేశాడ్. తోఫ్ ఫుర్ బాయికీ తెచ్చి జహంగీర్కు నిఖాసేకాడ్.

మాగ—అరేరే ! కదార నమక్షరాల గడ్సీలోయినా ఓ పాడుషాకు మెహరున్ని
పామిద పెర్నా బడి గర్నాగరంమే వుండే!

పంది—హా!—తుర్కీటట్టు పెట్టి, మస్కీమేమా పెట్టి, తల్లికరుపట్టి పెల్లించక
పోతే, ఉన్నాకోర్ది హూడల్ పెట్టి, కన్నమిన్ను కప్పేస్తాడరే !

మాగ—క్యారే ? ఓ మెహరున్నిసాకుఫీ పాడుషామిద పెర్నామండావా ?
తేవా ?

పంది—అరే. హాద్వాడ్కి మన్నే పేరవుండాబో చల్లాకీ తెల్పు !

(అప్పుడు రొవరావలాడుతూ మోతీప్రవేశం)

మోతి—(మాగధుణ్ణి చెవిపట్టుకొని శ్రుతిచేస్తూ, ఇక్కడ మినుకునూ ఇలా నువ్వు చేస్తున్నావా? నడిబజారుగా అంకితపుర రహస్యాన్ని అలా పోషిస్తున్నావా? ఆయ్యో! ఆయ్యో! కూడచాను కన్న నామితే కొంపమునిపోతుందే!

వండి—హా! ఎంత పెన్నావం! నీ కుండీ! హుటాహుటా గట్టివుండో, రోకలారే కంఠాన్ని పట్టువుండో హక్కినా పురిహిప్పించుకున్నావీనిచ్చి హైతాది. మగర్ మోతీబాయ్! హి హి హి! నీకయ్యా భొంఁచె చుకీయినవుంటే, నీచ్చాభీరాని నచ్చి పోతా. —

మోతి—నోరుకట్టిపెట్టు. నామినుకు షేర్ ఖాన్ వంటి వీరుడు కాకపోయినా నీజహాంగీరుతనం మటుకు నాదగ్గరసాగదు. వింటున్నావా? కనీస్ వార్! — రా ఇంటికి పోవాం! (అంటూ మాగధునితో నివ్వగొనుగాం)

వండి—బాప్! హీమోతీనూస్తే ముచిహందమైన పువ్వు. క్యాఫాయిదా! హీ పువ్వుగా హుందం వుండిగా గండింలేదు!

(అవిపోవుచుండగా వంగ్రామవించాడు ఎదురుగా ప్రవేశం)

వంగ్రాం—వండి!

వండి—హో రాజాసాహెబ్! నలాం! నలాం!

వంగ్రాం—నీవు ఉర్దూలోను సంస్కృతంలోను మాంచి పండితుడవట!

వండి—హా! సర్కార్! మాబట్రాహ హక్కిఅతా బక్తి పండిత్ హై! మా నాయక హుర్దూలో మాతాత సమక్షుసమకంలో బక్తి హైవాన్ హై!

వంగ్రాం—హైవాన్!?

వండి—హా! సర్కార్! హెంతా హెంతా హుత్వీవచ్చి, హెంతా హెంతా పండిత్ వచ్చి, హెంతా హెంతా పరీచ్చా సేసినా మానాయనామాతాహక్కి ముక్కు ఫటూపి మాడుగులీతాలు హిస్తే, తర్కం గిర్కం ఛోడ్కోచాడే తీసేవాళ్లు సర్కార్! హా!

వంగ్రాం—అయితే నీవంటి పండితుడు ఇక్కడవుండగా ఉంగంతా ఆనవన రంగా వెతికాడు నుమా.

వండి—అత్తూ క్యాహోవా సర్కార్?

వంగ్రాం—వచ్చింది, నీపాండిత్యానికి పరీక్షానమయం వచ్చింది! కానుకోమతి, 'గ్రామసింహు' డనేపనం ఏభావ? దానికి అర్థమేమిటి?

వండి—గ్రాంసింహం? ! అర్థ! హిదీ దేవతా భాషాఅండి!

సంగ్రాం—గొప్పభావమేనా ! నేనూ అలాగే అనుకున్నానుమా ! కాని, —
అమాటకు అరంభమిటి ?

మది—అరదం ? గ్రామాన్ని పిలిచావంటివాడు గ్రాంసింగోజీ !

సంగ్రాం—హిహిహి ! భేష్ ! భేష్ !—కాని—చూడు—గ్రామాల్లో ఎక్కడైనా
సింహాలు ఉంటాయా ? నేనెక్కడా చూడలేదు.

మది—ఇంకా వారదం కాలేమా సర్కార్ ?

సంగ్రాం—కాలేదు—అంటే—మరి.

మది—అచ్చా ! నువ్వో సర్కార్ ! ఆఫ్ఫర్ పింహం వాడ్విలో వుండే జంగీ—హిసి
పింహం గ్రామంలో తిర్రే భురానా, వాసి మన్నీకీనూస్తే మర్యాదకే మూతి తెగిసి పళ్ళు
మాపిస్తాది. హిడీ మన్నీకీనూసి మర్యాదనేసి తోక అడిస్తాది.

సంగ్రాం—తోక ! ?

మది—హా సర్కార్ !

సంగ్రాం—అరేకీ ! — ఇదా ! — కుక్క ?

మది—కుక్క కాదు సర్కార్ ! — ఘనమ్ ! భైరవ !

సంగ్రాం—(ఒరలోక తినిన దర్జా గాచేయవెట్టి) హూ—!! — ఓరీషేర్ ఖాకా

మది—క్యామలవా సర్కార్ ! ఓషేర్ ఖాకా రాజాసాహేబ్కు ఫట్కూని
హింతమాట వాన్నాడువాండీ ?

సంగ్రాం—నన్నా ? — అబ్బే ! — నన్ను అంతమాట అనడమే ! — నన్ను
కాదు—మరి—

మది—మేం హెసరితోనూ పెళ్ళుంలేండి సర్కార్ !

సంగ్రాం—అబ్బేబ్బేబ్బే ! నన్ను కాదు. నామీదలో పంచేక నాకమ్మణ్ణి అన్నాడట !

మది—మీకేకమ్మడు హెక్టావుండాడ్ సర్కార్ !

సంగ్రాం—ఉన్నాడు. చాలామూరదేళంగా వున్నాడు. నిన్ను పూర్తున్నేవద్ది
మధ్యాన్నమే వెల్లిపోతూడు. వెళ్లినియ్ ! ఆరని ఆన్నును నేకులేనాయిక్కడ' ఈ అవ
మానాన్ని ఆ షేర్ ఖాకా రక్తంగా కడిగి కడిగి ఝాడించువరకు ఈ గ్రామసింహుని
(బేడుకరుచుకొని) — ఈ సంగ్రాంకుసింహుని కంటికి నిరుపవచ్చుట కల్లు !

(ఒకవటుడు ప్రవేశించి వరాముచేసి)

భటు—రాజాసాహేబ్ ! వెంటనే వచ్చి కలుసుకొమ్మని సమాఖ్యలవారియజ్జ !

సంగ్రాం—హాజర్ ! హాజర్ ! (భటుతో నిత్యముగం)

మది—జహంగీర్ బాదుసా హెన్నీ బిరుదులే హెచ్చినా, ఈ మార్గాంజాబాకు

షేర్ ఖాన్ హిచ్చిన బిరుదుపొత్తే పావ్యతం, రాజుల్ హిచ్చిన బిరుదు రంగమెచ్చే బిరుదు,
లోకుల్ హిచ్చిన బిరుదు లోకులెచ్చిన బిరుదు!

(విష్కంభము)

రంగం మూడు

దృశ్యం మూడు.

(శంధికానం విరీషిస్తూ రైలా దంపతి గుర్తుకూ పాడుతోంది. రైలాకు
పాయంచేస్తూ మధ్య మధ్య మెహెరుకూ పాడుతోంది, పాటమధ్య మీద
గూడ ప్రవేశం. అకవిముఖానం పనికింది రైలా మెహెర్ల కంగారు
వడలాడు.)

రైలా—బాబా! నాయనగారే?

మెహె—అబ్బా! వారే?

మిర్జా—మెహెర్! రైలా! షేర్ ఖాన్ కు కుశలం. ఆందోళనపడవద్దు.
పానుపాటజ్జడేత షేర్ ఖాన్ విరుగుతో యుద్ధం చేశాడు. షేర్ ఖాన్ గెచ్చాడు—ఏమగే
చాత మొదటి కాని ఆక్కడక్కడ చిన్న గాయాలుతగిలినవి. పల్లకిలో ఎక్కించుకొని
కొంచెం సేద తీసిన తర్వాత మల్లీపల్లికి మీదనే ఇక్కడికి తీసుకువచ్చా. అదిగో—

రైలా—బాబా! బాబా! (అంటూ రైలా వెంటుకుంది)

మెహె—(కూడా పోబోతుంటే)—

మిర్జా—(అవీ) మెహెర్! తర్వాత మాతువుగాని—మందు లోపలికిపోయి
ఉపచార పానుగ్రీ తీసుకురా! —

మెహె—(ఎటుపోవుటకు తోచక, చివరికి ఇబ్బలేకే వెంటుకుని ఉపచార
పానుగ్రీకోసం)—

(రైలా మీద ఇంక అనుకొని షేర్ ఖాన్ ప్రవేశం. షేర్ ఖాన్ పోపాలో
కుర్చుంటాడు. ప్రక్కవేడుకుంటుంది రైలా. రైలా కళ్లలో అశ్రువులు పడుకు
కున్నాడు.)

రైలా—బాబా! ఏమంతో పోరాడి గెల్చినావా! నిరంతరము! ఎంత
అనందం! కాని—బాబా! ఆపాడు పా ఎప్పుడూ నీచేత ఇలాంటి ప్రమాద కార్యాలే
చేయిస్తాడేమిటి?

మిర్జా—రైలా! తర్వాత మాట్లాడకమ్మ. నీవు కూడా లోపలికి వెళ్లి మీ అమ్మకు
పాయంచెయ్యి.

రైలా—నరే. (రైలా నిష్క్రమణం)

(ఇకజరుగబోయే సందావనలో మధ్య మధ్య మెహెరున్నిసా వస్తూ పోతు ఉపదారించేస్తూవుంటుంది, అపెనవ్వివచ్చిదు ప్రిథా షేర్ ఖానుడు కను సందావన ఆపే తాడు.)

మిర్జా — షేర్ ఖాన్! జీవనమరణమధ్య ప్రళయజీయూతమువలె థె? థెభార్య టులతో వచ్చి వడ్డది. ఇక్కడే ముక్కరుం కాదని ఇన్నా హ్లా దాచివుంచిన మెహెర్ వివాహ పూర్వగత గాధ ఇవ్వాలనేను చెప్పినా. ఇక ఒక్క టేమార్గం. శ్రద్ధగావించు — షేర్ ఖాన్! నీధ్యానం ఇక్కడలేదు! —

షేర్ — జీవనమరణ సమస్య? — మార్గం! — మామా! దేనికామార్గం? ప్రాణాలు రక్షించుకోదానికా?

మిర్జా — ఔను. నీవునీకుటుంబాన్ని వెంటబెట్టుకొని ఈ యాత్రానుంచి ఈక్షణం పోపోవుట ఒక్క టేమార్గం. పులి, ఏనుగు, మానడివాని నిమిత్తమాత్రంగా చేసేపన్నిన గూఢ కంఠ్రాంన్నిటిలాను అతడు విఫలదయ్యడు. తుదకు కంఠ్రాంచేత నీకు విశ్వవ్యంగా చెప్పించిమాదా విఫలదయ్యడు. ఇక అతడు విఫలుడు కాదనుకోలేదు ఈ ఆత్రానుంచి నీవుఎప్పుడు ఎక్కడికి పోవాలానో అని ముందుగానే అనుమానపడి, వసిన కట్టుబాటన్నీ అమానుగ అనిరద్యాక్షిణ్యంగా చేయించివుంటాడు. షేర్ ఖాన్! ఈక్షణంలో ఈ యిల్లెకాదు, ఈఆత్రా మహాకరమంతా నీపాటి అఖండ కారాగారంగా నిర్మాణమై వుంది. అయినప్పటికీ, ఇకరాత్రినే — తప్పించుకోనిపోవుటకు అవకాశంవుంది. నాయనా! వెంటనే వెళ్లిపో! ఇదే నాహితోపదేశం. పొద్దుపోయింది, ఇకనాకు అనుజ్ఞ! — (మిర్జా నిష్క్రమణం)

షేర్ — (రోషప్రకోధాలు మాన్పిరిగంటున్నవి) ఏమేమీ! లోకములో ఇంతటి నైవ్యము ఇంతటి దౌర్జన్యము నిజముగానుండునా?

నీ. నాపాలి బండిఖానా చేసినా పాదు

మా నీచబుద్ధి నాగ్రాసగణి ?

పరసతీవాంఛ కథంగ విహారమా ?

తన సతీరక్షకు దారిస్సున్న ?

ఆతతాయకిఫలం బాయు వారోగ్యమా ?

శిష్టుకు బహుమతి చీకు చింత ?

కత్తికోత కసాయిసత్తి బుప్పులవాన ?

గొరియల మెడల కత్తెరల బోస ?

పుడమివైఖరి యిదియో ? నే పొరబడితినా ?

తారు మూరయ్యెనో సత్త తల్లిమవని ?

అడవిచూడంగ వీరసింహము సివారు

గ్రామములచూడ దొంగకుక్కల బజారు !

ఈ తారుమాడ అనూజం. ఇదిదారుణం. ఔను (అంటూవ్రండగా మెహర్ ప్రవేశం)
మెహర్ ! నాఖడ్డం ఇటులే !

మెహ—అదేమి ? ఎందుకుస్వామి ?

షేర్—ఈక్షణం జహంగీరు వద్దకుపోయి ఈసమస్యను భయంకరంగా పరిష్కారం చేసుకొనివస్తా.

మెహ—స్వామి ! తెలిసికూడా మళ్ళీవెడతారా ! ?

షేర్—ఔను !

మెహ—వద్దు వద్దు స్వామి ! మళ్ళీ ఏదైన ప్రమాదం వస్తుంది.

షేర్—రానీ ! నీకు సురీమందిది. అప్పుడువీధి నిరాటంకంగా భారతసమ్రాజ్యవి కావచ్చు—

మెహ—నాథా !!!—పరిహాసమా !

షేర్—కాదు-ఇది జీవన మరణసమస్య. మనస్ఫూర్తిగా చెబుతున్నా-ప్రత్యేక పరిణామ అభిలాష నాకులేదు.

మెహ—ప్రాణపతి ! నేను ఇంతవిపరీతంగా మాట్లాడుతున్నారేం ?

షేర్—మెహర్ ! ఎటుచూసినా ఒక్క లేదృశ్యం-మృత్యువు ! ఎటునిన్నా ఒక్కలే ధ్వని-దాహము కారం ! కేవలం ఈ దృశ్యాన్ని చూస్తూ ఈ భయంకర ధ్వనిని అణిస్తూ విభ్రాంతుడనై విగతశక్తుడనైయెంతకాలం పడివుండాలి ?—

మెహ— అటులైన నాథా! అందరం ఇప్పుడే వెళ్ళిపోవాలి. మనకు అన్నమాట వద్ద ఉద్యోగ మేవద్దు. నామనవి అణింపండి. ప్రాణేశ్వరా !

శా. ఆ దుష్టాత్ముని తుచ్చ మోహకలుషవ్యాసక్త సిక్వాసమే

యే దేశంబులు బ్రాహ్మరాక్షసులగునయ్యె దేశముల జేరి, యె

ట్లా, దారిద్ర్యము? కల్మియో? కలియో? గంజో? కష్టమో?

సాఖ్యమో?

యేదోరీతిని బాట్టబోసుకొనలేమే నాథ! పోదాము! రా!—

షేర్—కాదు, మెహెర్ ! విపత్తుకువెరిచి వెన్నుచూపుట నాపద్ధతికాదు. నేనే ఎదురేగి దానికి స్వాగతమిస్తా. మరణమరెప్పువా ?—మరణించును. ఆదియు నీకొఱకే (గాదదికంతో) మెహెర్ ! నీకోసం మరణించుట కూడా ఒకనుఖమే. అదీ గాక, చెప్పు దువా ?—ఇద్దు-కాదు-చెబుతా-మెహెర్ ! కావలెనని మరణంకోసం నేనే వెతుకుతున్నా. మెహె—ఎందుకు స్వామి ? !

షేర్—ఎందుకా ? నామీద నీకు ప్రేమ ఉండజాలదని గ్రహించడంచేత—

మెహె—ఎంతమాట ! ఎంతమాట !—నాథా !—నాథా !—

షేర్—ఓహూ, మెహెర్ ! ఇన్నాళ్ళూ నేను ఒక ఆగాధ దృష్టంలో ఉన్నాను.

సీ. అల జహంగీరు షాహంషాహ మహిషివై

రాణింపదగిన నీరాణయేడ !

ఉరు పేరులులేని పేరుఖానుని యింట

నిప్పుచ్చరమ్మన నీలుతుడ ?

మరుమంజి ముత్యాల తెరలుగట్టిన తూగు

టుయ్యాలంమాగు యోగమేడ !

జీర్ణాంశుకములతో జరుకాదుచు సదా

పర్ణశాల వసించు ప్రాప్తియేడ ?

మొగలుగదై నధిష్ఠించి, జగతికన్ను,

మెరుపు మెరుగులతో మిరుమిట్లు గొలుపఁ

గలుగు మణిదెచ్చి మనీసాలఁ గట్టినాడ !

లోలి ప్రేమకు దగరాని లోతు కలదె ?

మెహె—(వికస్తా) స్వామి ! స్వామి ! ఈవిధంగా ఎన్నడైనా అన్నానా మేమ ?

షేర్—అవలెదు. అవకపోయినా నేను ఊహించుకొనాలి. కాని ఆ ఊహ నాకు కలుగలేదు. మానవస్వభావం, అర్థం చేసుకొనానని విషయమేనాకు స్ఫురించలేదు. ఎందు కంటే, మెహెర్ ! నాప్రేమ కనిగొన్నట్టిమిచ్చెవును !

మెహె—స్వామి ! నాప్రేమదేవత ! క్షమాకరో ! క్షమాకరో ! (పాదాల మీద పడుకుంటుంది).

షేర్—కాదు-మెహెర్ ! తవ్వనీదికాదు. నాది ! ఏ నుండని పత్తిగా బడ యుటకై జహంగీరువంటి చక్రవర్తి ఏర్పివాడై తిరిగినో, ఆమెను ఈ దౌర్భాగ్య

షేర్ ఖాను పెండ్లి యాడుట అగ్గితో మిశ్రత చెర్లాటంగాక కేళమున్నది! మెహర్! ఇక వెడతా! దేనికంటే, నీంటి ఆమూల్యకత్నం ఇంకావని ఆనాయాసంగా అభిప్రే, ఆ రత్నానికి నిలువకొండదు. కాబట్టి అర్హత్యాన్ని ఈ భీకర కరవాలానికి అతడు అర్హించుకొనిన అనంతరంనిన్ను పరిగ్రహించుగాక! (హతాప్రపంచగా)

మెహర్—(కాళ్లకు అడ్డకడి, వద్ద! ఆగండి! స్వామి—

(షేర్ ఖాను విడిచిండుకొని వెళ్లడావుంటే సంగ్రామించువాడు ప్రవేశం)

సంగ్రామం—అగు షేర్ ఖాన్! ఆగు! నీమృత్యువు నీయంతికి వచ్చియ్యండి.

అంతిమారం పోవకకలెదు,

(కత్తిమాయము)

ఉ. మృత్యువు మృత్యువోయరుచు నంతయు నీనటు దేవునిపగా
భృత్యుని కోర్కీదీర్చ దయబెంది జహాగిరు నన్నుబంపె! నీ
మృత్యువు చూచు కట్టెకుటనే నిలువబడె! కమ్ము స్వర్గ సాం
గత్యము! అప్పనో వరల కౌగిలీ! రాయిక! రమ్ము బాలికా!

షేర్—(కత్తిమాయము) ఓరీ! అభిమానహీనా!

చ. హితులగువారియింద్లబడి, యెంగిలికంచము చుట్టుబడ్డ యా
మెతుకులు నోటిలో గతికి, మెండుగ వాలము(ది)ప్పి, ముట్టె ను
ద్ధతి: బయ్యకెత్తుచున్ శ్రవణదారుణగానము చేసినంతనే
క్షీతిగలదొంగకుక్కలను సింహములంచురే! గా)మసింహమా!

మెహర్— ఇట్టి గులామను చచ్చుటకు మీ పీఠభిక్షము కావలెనా? నిలు
పాడతా! నిలు!

(ఇతనికి మెహర్ పంగొంపిడికి లంపిస్తుంది. షేర్ ఖాన్ ఇదహస్తురై
అతన్ని ఎదుర్కుంటాడు. సంగ్రామం ఈంపేస్తాడు. వక్క కెరంగుండా
హంతకనమూహం వచ్చిచదుతుంది. పంకుంనమరం, రైలాప్రవేశం. రైలామెహర్
దాకుంకో పోరాడుతాడు. షేర్ ఖాను చాలామందిని తవకత్తికి బలివుచ్చు
కుంటాడు. ఇకపూరుకుంచేలాశం లేదని సంగ్రామించు తవపిష్టరీ కిస్తాడు.
దాగగురిపెట్టే షేర్ ఖానుమీద పేలుస్తాడు. షేర్ ఖాన్ 'అల్లాహ్ అగ్నరీ:'
అంటూఅరిచి వెంటనే హతజీవురై వదిలిపోతాడు. "స్వామీ, స్వామీ" అంటూ
మెహరున్నిపాయా, "దాదా: దాదా:" అంటూ రైలాయా దిగ్గరగా అరుస్తూ
షేర్ ఖాన్ కవంమదవడి యేడుస్తావుంటే, వాళ్ళిద్దరినీ మిక్కిలిచిరాతాక్కరంగా
లాగి, వోలగుద్దలకుక్కి, కాళ్ళుచేతులా కట్టిపేసి మోసుకొని పోతువుండగా
(తెరవెమ్మడిగా వాణుతుంది)

అంకం రెండు

దృశ్యం ఒకటి

(అగ్ర మహల్లోపం)

మహా—రైలా! ఒకసారి రానాదగ్గరికి. (రైలాకు ఉత్సాహంలేదు) ఇకనీవే నావర్సవ్వం

రైలా—అమ్మా!

మహా—రైలా! క్షీణించుచున్నది నీముఖం. రానరానకాళిహీనం ఆవుతున్నాడెందుకు?

రైలా—నీకు తెలియదా? అమ్మా! ఈ మహల్లోకి ఆనలు ఎండుకువచ్చావు?

మహా—రాకుండా తప్పించుకొనే ఉపాయం కనపడలేదుగదా.

రైలా—విమోచనాని చావటానికీమాడా ఉపాయం కనపడలేదా? అమ్మా! బ్రతుకు మీద నీకుయిత్ర మనుకారం వుందని నేననుకోలేదు. ఎవడు నాకన్నతండ్రిని నిష్కారముగ హత్యగించెనో ఆకనాయి అకిరాతుడు ఆపాపాడే ఆయధికారమనమిస్తు---

మహా—రైలా! రైలా! అన,

రైలా—నేనాగన. ఇక అగలేను. దిశదినము మంటలు ఎగదొస్తున్న ఈ అంతర్జ్వాలను ఇక ఆపలేను. ఆ జహంగీరు నాకెంద్రుని దొంగపోటున అర్ధరాత్రివళి ఎకాని చేసి బాదుగహత్య గావించెనువార్త భారతఖండమంతా ప్రతిధ్వనించేటట్లు మేఘుర్జతో ఘోషిస్తా. నానాలుకలోవాక్కు నిల్చియున్నాడు కంఠకాంఠం రోదోంకరాళిమంతా నా రోజుతో నిండి నిత్యుభిక్త మయ్యేటట్లు ఘోషిస్తా. ఆ హంకరుని కళంక మషీమాలిన్యంతో ఆకాళమంతా కనాళికాళిమచ్చటా పలుకమయ్యేదాక ఘోషిస్తా!

మహా—చేటి! భర్తను పోగొట్టుకొన్నా! ఈమహాయుల్ ఇట్టి ప్రసంగం ఇంత నిర్భీకంగా ఇంత బహిరంగంగా నీవుచేస్తే నిమ్మకూడా పోగొట్టుకొని నే నేంచేసే! తనీ!

రైలా—అంటే! ఫాదుసా కమ్మకూడ హత్యచేస్తాడా! చేయనీ! నేనుపనికి దాన్నికాదు. నీవే ప్రాణంకోసం ప్రాణులాడే దాన్నికాదు. చూస్తూ ఎవరావుతావా! అమ్మా! రాయిక్కడనుంచి పోదాం!

మహా—రైలా! అనుజ్ఞలేదుగదా!

రైలా—అనుజ్ఞ ఎవరిది? ఎందుకు? వనమ కైలేమా?

మహా—జాన చేటి.

రైలా—ఏమి అపరాధం చేశాం ?

మెహె—తెలియదు.

రైలా—(ఊంచెంబి) అమ్మ ! నీవు బలాత్కారంచేతనే ఇక్కడికి వచ్చావు. అంతవరకు నాక్కర్లేమిది. మన, వచ్చి నాలుగేండ్లు కావస్తున్నవి. ఇంతవరకు నీవు ఒక నాడైనా ఈచెరువునడి విముక్తురాలవగుటకు యత్నంలేదేమో చెప్పివేయమని నేను చూడలేదు. యథావిధంగా, కులాసాగా, ఈ ఆగ్రామే మనబర్హావత్తుగా ఈమహలే మన ఇల్లన్నట్లుగా కాంత్రేపంచేస్తున్నావు. నిజంచెప్ప. అసలు యుక్తదనంది నీకు పోవాలని వుండాలేదా ?

మెహె—వుంది.

రైలా—ఉంటే సమాజ్ బోధవుదామని ద్వారా అనుజ్ఞానం ఎందుకు ప్రయత్నం చెయ్యవు?

మెహె—సమాజ్ అనుజ్ఞానం.

రైలా—తప్పక యిస్తాడు-నేనంటున్నా ! ఇచ్చితరుడాడు. నీవు ప్రయత్నంచేసి చూస్తేకదా ! చెయ్ ! చేస్తావా ?

మెహె—చేస్తా.

రైలా—అయితే ఆకర్షణ నీకేమివస్తు. నీవిష్టాకిని పాఠించుకొని వచ్చే బాధ్యత నాది. నేనే వెడతా. ఆ సమాజ్ ఎందుకు ఈమహామాస్తా. ఔం. (విష్కృతులు)

మెహె—యదు నీవు వెళ్ళవస్తు ! చేటి ! చేటి ! అతడు హంతకుడునుమి-విను-చేటి !

మోరీ—(కానుక పల్లెకలో ప్రవేశం) అమ్మ ! ప్రభువులవారు ఈసారి మరీ మరీ చెప్పమన్నారు ఈ కానుకలు మారు తప్పకుండా స్వీకరించాలి ! తల్లీ ! రాజులు నుహారాలువచ్చి పంపివచ్చి నూతులుచేసి ఎన్నెన్నో కానుకలు ఇస్తే క్రింద చూచి చూడవట్టుకొండే ప్రభువుకు, ఇన్నాళ్ళకు కలిగింది కానుకలులే అనక్తి-ఇంకొకటి పంపించడమంటే ఇంకా అనక్తి-తప్పకుండా స్వీకరించండి అని చెప్పవమంటే మరీ మరీ అనక్తి-మెహె—(కానుక పల్లెరాన్ని అమాంతంగా పవత్రోసి) ప్రలాపిసి ! నోరుకట్టి వెళ్తు ! ఇంకొకసారి నీచటికివచ్చినా నీ ప్రభువుచేత ఉచ్చరించినా-బాగ్రత ! - హా ! పోయెదవా ? లేదా ? ఊ- చేటి ! చేటి !

మోరీ—అమ్మ ! భారతసామ్రాజ్యంకీ తనకతానై వచ్చి పడుకుంటే కాదని కావదన్నకుంటావా ? ఆ ప్రభువులవారికి మిమీద ఎంత ప్రేమ ? - ఎంత.

(మెహె మోరీని బంధంకా వెళ్ళవేస్తుంది)

మెహె—ఎట్టి దుస్థితి వచ్చిందినా !

దృశ్యం రెండు

(అగ్రామహల్ పిరివంది మాగడులు ప్రవేశం)

వంది—(తం తనీకం) వచ్చిందీకే వచ్చిందీ! తురుక్క రాజ్యంతుడుమకుసాయే
తుసాను వచ్చిందీ !

మాగ—కామనా ?

వంది—అగ్రామంతా గుడ్ గుడా మాడ్కిపోతుందానీకే !

మాగ—కామనావారే !

వంది—నమ్రాట్ ఫెన్దొమ్మూ యువరాజ్ ఖునూసాబ్ మాపేజెండా
పాతాడుకే !

మాగ—పావనీహిక ?

వంది—తండ్రిహిక ! !

మాగ—ద్రోగం ?

వంది—హా- తండ్రికీపట్టి మాజానుత్ నేనీ, తన్నీ సమ్రాట్ కావాళా అని
తయ్యార్చే వుందాకే.

మాగ—అరే ! తండ్రికీ ఇత్తి పుడగా కొమ్మూ హింతపని నేస్తాడ్ !

వంది—అరే ! ఫెల్లాన్కి ఫత్కి శుండగా హింకొక్కి ఫెల్లాన్కి పట్నూలీఅని తండ్రి
వుందారే తయ్యార్చే ?

మాగ—సవ్ హై ! తండ్రిహిల్లా! కొడుకుహిల్లా! తుగర్ వందీభాయ్ ! ఓ ఖునూ
సాబ్ అచ్చా అత్తికర్తే హం సునారే !

వంది—హై-మగర్-రాజ్యం హాక్తి రెడీ హాక్తి హెంతా అచ్చా అద్దీకైనా
పట్టి అచ్చా అద్దీకర్ తీహై

మాగ—రే ! హిల్లా గ్యాపక్ వస్తానీహాకీ హాక్తి రహష్యం. ఓ గ్రాంపింహం
వుందాడే హాక్తి ఓ యువరాజాకూ సాలాసాను మాలాఖాత్ హైంది. హాక్తిహిద్దర్కి
హేమేమో రాత్ దిక్ గునగుసా గునగుసా నేస్తావుంటే మస్కిఫెల్లాం మోతీబాయ్
నూసేనెప్పింది.

వంది—అహ్ ! ఓ ఘనమంవాడు తోక హిల్లా ఫిరాయించింది !

మాగ—రే ! రే ! ఉన్నర్ ఏ దేఖో ! ఓ గ్రాంపింహం బెర్ యువరాజా
ఖునూసాబ్ బాత్ కర్తే కర్తే ఇనరీ అరై. చల్కరే చల్.

(ఇద్దరూ విష్కరించుట)

(బ్రహ్మ, సంక్రాంతి మాట్లాడుతూ ప్రవేశం)

సంక్రాంతి—యవరాజా! వెనుకముందులు యోధింపవలసి అగత్యంలేదు. అపాత్రులైన తండ్రులను తొలగించి తన యులు తామే సింహాసనం అధిష్టించుట అన్ని దేశాల్లో అన్నియుతాల్లో పరిపాటియై ధర్మం.

భురూ—కావచ్చు కాని నామనస్సు అంగీకరించలేదు.

సంక్రాంతి—ఈ మహాపుణ్య కార్యంలో దేశమంతా మిషక్షం వహించడానికి సిద్ధంగావుంది. ఎందుకంటే ప్రజలందరికీ మిమినవత్సవ క్రికి అనుక్తి అంతూపాంతూ లేదు. అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా ఆ షేఖాన్ వంటి సింహబలుణ్ణి చించివేయాదాడన ఈ గ్రామము ఈ సంక్రామసింహుని భీకర కరవాళం మిసేవకోసం ఎప్పుడెప్పుడామని తనూ తనలాటి పోతుంది.

భురూ—నుంచిదే కాని, 'షిక్యవోహి' అనేపేర చరిత్రలో ఆచారార్థంగా నిరపడి పోతుంది.

సంక్రాంతి—చరిత్ర!—ఆ చరిత్ర వ్రాసేవాళ్లకు తమక జాగీరు తలొక రాజు బహద్రుడు తగిలిస్తే 'షిక్యవో' హాన్నే 'షిక్యవో' గా సమర్థించి వారేస్తారు.

భురూ—సంక్రాంతి! కలెక్టిభయం ప్రజలభయం చరిత్రభయం నాకులెక్కలేదు కాని మహానాపతి ఆయోధ్యసిరామమును మహబత్ ఖాన్ ఆతడు అడ్డువస్తాడేమీ ఆలోచనతో ఆచలా వివలం అయిపోతున్నా!

సంక్రాంతి—అతనిపేరవైస్తే నామా సుందరగానే వుంటుంది. కాని, పృథ్వి! ఆతడుమీకు అడ్డురావని నా ఆంచనా. ఎందుకంటే యితడు పుట్టుకచే హిందువు, సరూజ్ఞ జోధపురబాయి కొడుకులు కావడంచేత మీ గొంతుకు హింసారక్తం కాబట్టి ఆలభిహాసం ఆతనికి తప్పకుండా వుండితీరుతుంది.

భురూ—మహబత్ ఖానుకు హిందూ ముస్లిం పక్షపాతంలేదు. ఆతడు రాజ్య పక్షపాతి—క్షమపక్షపాతి.

సంక్రాంతి—కొనిండు, ప్రజలంతా మిషక్షాన్ని వ్రస్తూవును, మహబత్ ఖానునంటి వాడుకూడ లోకమునుమీని పోవలసిందే.

భురూ—నట్టి మందలాంటి ప్రజ యేదేయగలదు? సైన్యంతా ఆతని చేతిలోవుంది. ఆ సైన్యంతా ఆతణ్ణి దేవుడిగా పూజిస్తుంది.

సంక్రాంతి—అయితే—యవరాజా! గొప్ప ఆశాచన మెరుపులూగ మెరిసింది ముర్రలో.

భురూ—ఏమిటది?

సంగ్రాం—సైమాట్ కంటే ముందు నా మహబత్ ఖాన్ అంతరించారి !

అంటావుందగా అవటికే వస్తూవున్న మహబత్ ఖాను దూరంగా సంగ్రాం కంటికి ప్రకృతం అవుతాడు. సంగ్రాంకు వణుకుప్రారంభమైంది. మహబత్ ప్రవేశం.

సంగ్రాం—(వణుకుతూ) హిహిహి ! మహబత్ ఖాన్ బీ ! సలాం ! సలాం !

మహ—సంగ్రాం ! యువరాజుతో ఏమిటి చెబుతున్నావు ?

సంగ్రాం—హిహిహి !

మహ—సంగ్రాం !—నాప్రశ్న ?—

సంగ్రాం—హిహిహి ! అంటే—మురియువరాజులనాటికి మహారాష్ట్ర అప్పడా అంటే చాలా యిష్టం. అవి చేయించిపెట్టమని నాకు ఆజ్ఞయిచ్చారు. ఎందుకంటే నాది మహారాష్ట్రదేశమేగా. అప్పడానిండినా కాశ్మీరయొరకు మెరిసి, భారాసానీ వామ చల్లి—

మహ—నీ కుంభుత్తి అదేకావాలి !—

సంగ్రాం—హిహిహి

మహ—అప్పత్తి విడిచి ఈవృత్తినికీ రాకుండావుంటే ఈసామ్రాజ్యం ఇంకా ఎంత సుఖపడేదో !

సంగ్రాం—హిహిహి !

మహ—సంగ్రాం !—నేడు మొదలు ఈ యువరాజుతో నీవు ఎప్పుడు ఎక్కడ కనపడినా ఈ మహబత్ ఖాన్ వల్ల అక్కడనే నీకునృత్యవగ్ధనం ! నేటికి త్వరించి విడిచి పెళుతున్నా !—ఇకపో తోకమడుచుకొని.

సంగ్రాం—హిహిహి !—

మహ—నాఅజ్ఞ విసవడలేదా !

సంగ్రాం—హిహిహి !—(అంటూ నివృత్తిమూలము)

మహ—యువరాజా !

ఖుస్రా—దాదా !

మహ—హిద్రోహాచక్రం మానండి.

ఖుస్రా—మానను ! మానజాలను ! అసంభవం ! నాన్నేహితులతో ఒట్టుపెట్టుకున్నా.

మహ—ఇంతటిపట్టుదల యెందుకు కలిగింది ? మీ తండ్రిగారు మీకు ఏమిద్రోహం చేశారు ?

ఖుస్రా—నాకోకాదు—నాకన్నతల్లి బోధపరీచాయికి చేస్తున్నాడు ద్రోహమంతా.

మహా—అర్ధమైంది. కాని—

ఖునూ—సేనాపతీ ! నీవేమన్నావరే ! నావ్రమున్నం కొనసాగించితీయరా ! తనంతవాళ్లం నలుగురు కొడుకులం కంటియెదుట నుండిగా, తనకు జీవిత మధ్యాన్నా రభా వాటిపోవుచుండగా, నేటికి దురంత వ్యవస్థలుండై, ఒకభర్త నిండుప్రాణంతోసి ఒకభార్యను బలారక్కరించుటకై వన్నాగమాలు పన్నుతున్న ఈ కండ్రివాకు జన్మదాతయే అయినాక—

మహా—మీ ఆశయం కళ్లంతరహితం—కాని, మీ ఆచరణ—

ఖునూ—వద్దు—ఆడుచెప్పవద్దు. చాచా! నీకుప్రభువుకర్తాత ప్రభువునసేను. కివ్వ వాత్సల్యంతో వంగ్రామ విద్యవంతయు నాకునేర్పిన గురుదేవుడవునీవు. కాబట్టి ఈ విషయంలో నీవహాయాన్ని కూడా అర్హున్నా. అదిగాక నీవు వృట్టుకనే హిందువుడవు. వాళ్లల్ని కూడ వృట్టుకచే హిందువు. ఆ ఆభిమానం —

మహా—యవరాజా ! ఆప్రపంచం ఆనుచికిం. అప్పుడు 'రాం' అన్నాడు ఇప్పుడు 'రహీం !' అంటున్నా. కాని 'రాం' అనిపించినా 'రహీం' అనిపించినా ఏ అని పలికేవాడు ఒక్క డేయని నానిక్కాదు.

ఖునూ—పోనీ ! నన్నుచూచి సహాయంచెయ్ చాచా !

మహా—నాబోంబిలా జీవం వుండునంతవరకు ఈసామ్రాజ్యంలో ఎట్టి ఆంతఃకలహం తలయెత్తినా నేను సహించను.

ఖునూ—మహబత్ ! నీ ఆధికార ప్రదర్శనం నేనుసహించను. నీవు వీరాధిపతికే కావచ్చు. యీ మొగలుసామ్రాజ్యాన్ని కంటికి రెప్పలా కాపాడుతున్న ప్రపంచ భద్రస్థూరుడవే కావచ్చు. కానినేను ప్రభువున—నీవు సేవకమాత్రుకవు ఇది మొగల్ సామ్రాజ్యంకాని మహబత్ ఖాన్ సామ్రాజ్యంకాదు.

మహా—పేరు మొగలుసామ్రాజ్యమేకాని ప్రజలంతా భారతీయులే యనువిషయం నరవకండి. ఈ సామ్రాజ్యాన్ని మహమ్మదీయుడు పాలించనీ, హిందువుడు పాలించనీ, లేక యే భిండాంతర జాతివచ్చి పాలించనీ, ఈసేల ముందు అనాదినుండి స్వప్రతిష్ఠితంఅయి తన్ను సద్ధర్మాలు యేవికలవో, ఆ ధర్మాలు అనుష్ఠించి పాలించు నంతకాలం ఆరాజా ఏదేకనుడైనా, ఏమతనుడైనా తనరాజేయని పూజించుట భారతీయుని క్యభావం.

ఖునూ—అధర్మాలు అతిక్రమించుటచేతనే నాతండ్రి ఆపరాధి అయ్యాడు.

మహా—ఆ అపరాధాన్ని మాపుటకు మీరూ ఆపరాధులు కాబోతున్నారు.

ఖునూ—నాది ఆపరాధంకాదు—ప్రజాహితమైకార్యం. ఆ మహనన్నాపాదేదల నాతండ్రిగల అగ్రధ అచరణకు క్యవనం నీకురాలిను. అయినా, కేబట్టుకుండ

నాతండ్రి నిదురించుటకల్ల. అనంతరంరాజ్య సర్వస్వం అమెదేలికి వచ్చుగించి తాను కృష్ణుడనై
దోరికా మాలికలలో మ్రొక్కుచు నిద్రించుట సిగ్గుచు. దాదా ! నీకంటె చిన్నవాణ్ణి
కానినాతండ్రి ప్రకృతి నాకు తెలుసు. భవిష్యత్ చెబుతున్నానని ! ఈభారతసామ్రాజ్యం
యొకనుండి కడుపుకత్తై సామ్రాజ్యం కాబోతుంది.

మహా—కానియ్యండి యువరాజా ! నేటిఖడ్గములు అనాడు ముద్దుబాకునా ?

ఖున్నా—దాదా ! నీవు యోధుడవేకా! రాజనీతికరుడవుకావు.

మహా—రాజనీతి !—యువరాజా ! భావలో అనేక పదాలు మోసగిస్తూ యుం
టాయి. రాజనీతి అనే ప్రత్యేకమయిన వింతనీతి ఒకటివుందని అనిలేకపోలే ఈసామ్రా
జ్యాన్ని పేకముక్కలుపేర్చి పేదలవలె గుభిలున కూలిపోవునని. చిన్ననాటినుండి మన
చెవులలోనురిహాకారు రాజ్యాంగ కీర్తన. కాలిరాజ్యము ప్రపంచమే—రాజానునామ్యులే—
నీతిఒక్కటే—సత్యం—అహింస ! యువరాజా ! అప్పుడప్పుడు కొన్ని ప్రకారనముయొక్క
ఒక అగోచరవాక్కు నాచెవులో చెబుతూవుంటుంది. యేమనగా

సీ. రక్తదాహముగొన్న రాకాసి యొక్క—లే

మొగలాయి నగరులో మొగమునూప

తండ్రులు, తనయులు, తమ్ములన్నలు దురం

తద్యేవ కంపన దద్దరిల్ల

అన్యోన్య కలహంపుటగ్గి కొండలు ప్రతి

ధ్వనిత భాంకృతుల వక్రములు తెరువ

బాబు నాటి, యక్కర బెంప, సొంపారి

నట్టి ఈసామ్రాజ్య మగ్గిగలేయ

భరతఖండంబు దిక్కరి చాడువడుచు,

కాచుకొనియున్న దొంగ కుక్కలకునెల్ల

తలుపు తెరిచిన యిలువోలె దారియొసగు

సంచు వినిపించు గగనవాక్యంబు, నీవు

సార్థకము సేయకయ్య ! అనర్థమయ్య.

దృశ్యం మూడు

(అగ్రానువాదం - మెహరున్నీసా ప్రవేశం)

మెహె—తునకు నావిముక్తికి వచ్చింది అనుమతి. కానియిప్పుడెచ్చటికిపోవుదును? తండ్రి యెద్దకా? బర్దానాకా? ఎవరున్నారు?—లేదు. లేకున్నమానె పోవుదును. యీ మహబుల్లా యిత ఒక్కక్షణమైన ఉండతగదు—ఉండకూడదు ఉన్న కొద్ది నాహృదయమే పరమశత్రువై నన్ను ప్రతిఘటించునేమో! వ్యసనదేసితా సృష్టి రంగమయిన యీ అంతఃపురము నాకు దేహదౌర్బల్యాన్నే కాదు, బుద్ధిసాంకర్యాన్నిగూడ సంఘటిస్తుండేమో! ఛీ! కటిలబుద్ధి—గులామిప్రవృత్తి! బైను ఇక ఒక్కక్షణమైన ఇతరు నుండతగదు, ఉండరాదు. పోయెదను—దేరికో!—ఎచటికో—ఎట్టో—పోయెదను!

మోలి—(ప్రవేశించి) అమ్మా! సమ్రాజ్ఞ జోధ పురబాయివారు వస్తున్నారట. మెహె—సమ్రాజ్ఞయో? స్వాగతం అనిచెప్పు!

(మోలి నిష్క్రమణం, అద్దంలో చూచుకుంటూ మెహెర్ తనవేషం దిద్దుకుంటుంది, ఇంకలో జోధపురబాయి ప్రవేశం. అమెకు మెహెర్ విందగీ చేస్తుంది. మెహెర్ కు అమెకుడ విందగీచేస్తుంది.)

జోధ—మెహరున్నీసా! నీకు ఒక శుభవార్త చెప్పటానికి వచ్చాను. కానీ నీకు నన్నా హంచూస్తే అవార్తయిదివరకే నీకు తెలిసిందని గ్రహించుకుంటున్నా.

మెహె—బైను సమ్రాజ్ఞీ. నావిన్నపము ఇన్నాళ్ళకు పఫలమైంది.

జోధ—మెహెర్! కన్యాపహితవై ఇక నీ ఇచ్చవచ్చిన చోటికి పోవచ్చు.

మెహె—ఈవార్తను స్వయంగా చెప్పుటకు శ్రమ అనుకోకుండా వచ్చిన మీ బాదార్యానికి నాకృతిజ్ఞతను ఏవిధంగా చూపించాలో తెలియకుండావుంది.

జోధ—మెహెర్! ఒక ప్రశ్న అడుగవలెనని అనుకుంటున్నా.

మెహె—అవశ్యం.

జోధ—నీకు. రాజీవికావలెనని ఉన్నదా?

మెహె—క్షమించండి. నాకు ఏమికావలెననియులేదు. తిన్నగాతిగి బర్దానాకకు పోవలెనని మాత్రంవుంది.

జోధ—మెహెర్! నీవు కాదలచుకొంటే రాజీవి కావడం ఒక్కక్షణం. రాజీ అంటే సామాన్యరాజీమాడాకాదు—రాజీయోగీ రాజీ! భారత్ కి అధిక్త! ఏపదవి ఇన్నాళ్ళు నాకు పొస్తప్తమైతే అదేపట్టుకుపిషీత్వం మెహెర్! పదునారేండ్లక్రితం నమూనో నీయును ఎంతపేరుగానియుండెనో నేనుమాడ అంతే గాదు—అంతకంటే ఎక్కువగామాడ ఉన్నాను. అనమూట్టు, ఆతని అఖండసామ్రాజ్యం, రెండూ నీకోంగు

మదిలోకి తమంతరాము నడిచివస్తున్నది. మదివేసుకుంటావో! పారవేసుకుంటావో! అనుమానములేనిది నీభుక్తుటి విక్షేపమునందలి ఒక్క భంగిమమీద-నీనాల్కొనయందలి ఒక్క అక్షరమీద తేలియాడుతుంది. ఎన్నిటి ఆలోచిస్తున్నావు?

మెహె—అలాగే వన విమలగా లోకపరిధానమైన అట్టి భర్తను, నకలనంపత్కరమైన అటువంటి సామాన్యజ్ఞాన్ని మీరంతమీద నావంటి పరస్మికి ఇంత ఆయాచితంగా ఇంత ఆనాయనంగా, అర్పించుకొనే అనాధారణ బౌద్ధ ర్యం యెక్కడైనావుంటా?

బోధ—మెహె! నేను హిందువును. నాహిందుజాతి స్త్రీలను జన్మసాఫల్యం పరిసేవ, ప్రతిభక్తి, పతిభజనం, అట్టి సమాజాన్ని, ఇట్టి సామాన్యజ్ఞాన్ని, నా ఆరితేలికావున్నా నా అకస్మాత్తు యొక్కదిలేవు—అక్కడ వున్నది—చెప్పు! మెహె! నీ నిర్ణయమేమిటి?

మెహె—మీ సమాజ! మైసూర్ జైలరు నాచామోతీ.

బోధ—మంచిది. ఇందుబలంలేదు ఏమియులేదు. నీ హృదయంలో నన్ను గూర్చి యెట్టి సంకీర్తనలు లేవు? నా అంతిమేమిచ్చి నా హృదయాన్ని నీకు వెల్లడించాలంటే ప్రానుపోయింది ఇక వేరెవరూ!

(బోధ వర్ణించి విన్నవించి)

మెహె—రాణియోకిరాణి! భారత్ కీ అధీశ్వరి! ఈ తంతులో ఏమైకాదిక కక్తియుండొకాని అపాదమస్తకం నన్ను భూకంపంవలె వుర్రూత లూగిస్తున్నది. ఛీ! దారుణదురంతపాతకం!—కాని లేదే పారమాచార్య! నా భావజీవితానికి గవ్యస్థానమేమిటి? నిష్కలలోదకం—నిరంతరచారిత్వం!—ఛీ! ఈ విచారణమే యంత ఆనందానికి కారణం, బౌద్ధ మత, మెహె! నిన్ను నీవే మోసించుకుంటున్నావు? జాగ్రత్త! జాగ్రత్త! అబ్బా! ఈగది ఇంత వేడెక్కిందే!—ఓ! గుట్టా యిట్లా తిరుగుతుంది—లేస్తుంది, కూర్చుంటుంది) ఎక్కడైనా మనమృతలోరెండేసి అత్తలు కుంటాయా? ఉండకపోలే ఇన్నాకు యీ అంతరిక్షం దేనికి జన్మకుండా!—ఓ! ఎంత వడిగా ఉండొక్కడ—ఛీ! అట్టి దారుణ ఆకార్యం. వేసుకోవడం. నా హృదయాన్ని నిరాక్షిప్తంగా నిగ్రహించుకుంటా! నా దృఢమంతజ్ఞాన్ని నిరాశూటంగా పాలించుకుంటా! ఆ ప్రేయసాధుని, ఆ ప్రేమయూర్తిని స్మరించుకుంటూ అతని ప్రతిబింబాన్ని నా లైలా కంటిపాపలో వీక్షించుకుంటూ యీ దుష్ట ప్రపంచానికి దూరంగా తొలగిపట్టా ఎక్కడో ఈజీవితాన్ని కడలేరుస్తా. ఇప్పుడే—ఈక్షణమే—ఈనాచాలునుండి వ్యవధి వివేధానుభావమైన ఈ హృదయవాసంకి, తున్నగు కలంసాదేవతకు జయజయ ధ్యానములు పెంచే ఈ సాక్షాత్తుండీ పాలిపోతా! పరుగెత్తుకొనిపోతా! బౌద్ధ! ఇప్పుడే—ఈక్షణమే—

(మోరి ప్రవేశం)

మోరి—అమ్మా !—అమ్మా !—

మోహి—ఎవరు ?—ఏమి ?—

మోరి—మీ అన్నగారు అనఫ్ ఖాన్ జీ వచ్చియున్నారు

మోహి—కాన్ ? అనఫ్ ?

మోరి—ఔను.

మోహి—క్యంతయా ? అచ్చా ! లేతనా ! (మోరిని ప్రక్కమీదికి) (వెంటనే అనఫ్ ప్రవేశం)

అనఫ్—చెల్లీ ! నీనన్నాకుం ఒకింతసేపు ఆసీ ఒకవార్తవిను.

మోహి—తర్వాతవింటా ! అనఫ్ ! నీవురా నేనచ్చావు ఒకపల్లకి మాట్లాడిపెట్టు బర్దాక్—హీ.

అనఫ్—మోహి ! ఎందుకంత అందోళన ?

మోహి—అలాకనిపిస్తున్నానా ! మరీమీలేమలే—సరే ! ఏమిటావార్త ? మననాయనమాడా నన్ను పంపించడానికి పుస్తాడా ? మీ ఇద్దరిలో ఎవరోఒకరు నావెంట పోతారనే అనుకుంటున్నా.

అనఫ్—మోహి ! నేనువచ్చిన పని అదేనీకాదు.

మోహి—మరి ?

అనఫ్—నీదగ్గరకు నువ్వు పంపించగావచ్చా. ఆయన ఒక్కసారి అయిదుమూ పాటపాటు నీదగ్గరకావాలని కోరుతున్నాడు.

మోహి—నాదర్శనం ?—దేనికి ?

అనఫ్—ఏమి తెలియదా ?

మోహి—అటులనా !—సరే ! ఆయనకు ఆహ్వానము యింకనూ ఉన్నదెడల నాకలాములు చెప్పి నన్ను మరీ మరీ క్షమించవలసిందని నావిజ్ఞునిగా విన్నవించు.

అనఫ్—నీవు వెళ్ళబోయేమారు ఒక్కసారి నీదర్శనమైనా యివ్వకూడదా ?

మోహి—హీ !

అనఫ్—మోహి ! వేరొకాడు పరలోకానికిపోయి ఇప్పుటికి నాలుగేండ్లుగడిచి పోయాయి ఇస్లాంధర్మానికి స్త్రీ పుషర్వివాహం వ్యతిరేకంగాను పదునారేండ్లు వీరు ఖాళీలో అసంఖ్య అలవరించి పంపించబడినది అవంతికాల గర్భంలో అవ్యక్తం అయి పోయినా, ఆ సుమ్రాట్టు-హృదయంలో నీమీద అనురాగం అవంతికుమైన అనురక్త్యానికే అది అప్పుటికి యిప్పుటికి అదేవిధంగా ప్రవర్తిస్తున్నది. కాని-నీకే.

మెహె—అనఫ్ ! ఆయనవ్యవహారంలా వేనెట్లో నావ్యవహారంలా నాస్వామి యుంటే !

అనఫ్—కానీ, నీస్వామినికీ తిరిగిరాకుకదా—అనిగాక—

మెహె—నీ కుపదేశం నిష్ఫలం. నాశంకల్పానికి తిరుగులేదు. ఇకనీత్ర వెళ్ళ వచ్చు.

అనఫ్—మెహెర్ ! కోటిమంది స్త్రీలలా ఒక్క స్త్రీకికూడ ఇట్టిఅవకాశం లభించుట అసంభవం నుచూ !

మెహె—మీరంతాకంటే నన్నువట్టేట దింపుటకు కట్టుకట్టారా? నాకువెట్టిమొత్తి చాకా పడారా ? అనఫ్ ! నీత్ర ఎందుకువచ్చావు ఇక్కడికి ?

అనఫ్—వెల్లిపాతా! కానీ ఒక్కవిషయం—పాపాక్రాంతం కాబోతున్న ఈవంశ దశ శతపదవి ఈ అధికారాన్ని సేత్రస్వీకరిస్తే కలుగమన్న సుయోగానికి, తిరిస్కరిస్తే కలుగమన్న దుర్యోగానికిమధ్య ఎంతవిషరీత తారతమ్యంఉన్నదో ఒక్కొక్కరి ఉపాసించుకో.

నీ. కడుపెల్ల వజ్రాల కాన్పుగా విలసిల్లు

గోలకొండ, నగలకొండ నీకు

లాహోరుతోట గులాబీలు జిల్కు ప

న్నీటి సోనల నోలతాట నీకు

అల యధిష్ఠిరు దొట్టి యధిపులుమెట్టిన

మేటిగద్దయపైన చోటునీకు

ముక్తకంఠంబుల ముక్కోటి జనములు

వలకు జేతేలు, మేల్కొప్పు నీకు

సతత జయశీల నిజభుజన్కంఠ బంధ

బంధితసముగ్ర హిందూవసుంధరుండు

పడతి ! కొనగోటమీటు పూబంతినీకు

సాటియెవరింకనీకు స్త్రీకోటి ? లలన !

మెహె—అనఫ్ ! చికాకినై చిచ్చుమెత్తు కోడానికే నిశ్చయించుకున్నా.

అనఫ్—అయితే నీతోబాటు మాఅందరికీకూడా అచికారీ ఉద్యోగమే ప్రాప్తి న్నంది. ఎండకంటే సేత్రఅంగీకరిస్తే మనరండికి ప్రధాన మంత్రిపదవి ప్రాప్తిన్నంది. అంగీకరించకపోతే ఉన్న కోకాధ్యక్ష పదవికూడ ఉత్పాదక అవుతుంది.

మెహె—అర్ధమైంది-అనన్ ! ఇదిదారుగనమస్య. నాగరీరాన్ని నాఅత్తనూ నాది అనినేన గర్విస్తాను సోకీత్య నర్వస్యాన్ని ఒకసామ్రాజ్యహోమగుండంలో ఏకధారగా అనుతిచేయుటా చేయకపోవుటా ?—నాస్వామిని బలిగొన్న ఎవనివిద్రోహ కరవాఁ ఘాతవెంట నాహృదయంకూడ రెండుగాచీలి మాయనిగాయంతో నేటికిని మరిగిపోతూ ఉండోవానిగళమనకు కల్యాణ మనుమ రామంకట్టుటా ?—కట్టుకుండుటా!—ఇది కత్తొర నమస్య !

అనన్—మెహెర్ ! నీకత్తి నీప్రజ్ఞ నీప్రతిభ నీకేతలియక తప్పవ్రోవలో తొరాడుతున్నావు. ప్రకృతి నిన్ను బాబారీ బికారిడిగా ఉద్దేశించలేదు. శోహినురు బ్రజస్థగిత్ మైన మహోజ్యోతి భారశిరీటాన్ని శిరోలంకారంగా ధరించే ఒకలోలోత్తర నారీలూసుగా ఉద్దేశించింది !

మెహె—ప్రకృతియో పికావమ, ఏవోఒకటిన్ను 'రా ! రా' అనిఇక్కడికి లాక్కొని వచ్చిపట్టే కనబడుతోంది. తేకపోతే—

సీ. ఎన్నడో ఒకనాటి పున్నమ నగ్బరు

సార్యభౌముడు విందు సలుపనేల

సలిమెనుబో ! ఎల్లసభికులముందు నే

సిగ్గరి నృత్యంబు నేయనేల ?

చేసితిబో ! అనైచ్చికముగ నాముఖ

చ్చాదన ముడిపిడి బారనేల ?

బారెబో ! ఆ జహంగీరు గాంచగనేల ?

కాంచెబో ! వలపున గరుగనేల

కరిగెబో వండ్లు పూండలయ్య మరువడేల ?

మరువకున్నాడుబో ! ఏను మగనివెంట

దివికి పోనైతినేల ? మెతీపిమేల ?

ఇటుకురానేల ? కానేల ఇంతిలీల !

హ హ హ ! తోసింది !—ఇందుకే !—విధవ్యమైంది !—తొను !—అవీకాదికే గలుపు నాకేటబిది !—ఇకదావను !—దాదానా అదిదాగదు !—భావానికి రావేవచ్చింది !— కళంకం !—ఇక నాక్కళంకానికి భయపడుటెందుకు ?

అనన్—చెల్లీ ! నా కేమిబోధపడుటలేదు.

మెహె — ఇకపోతే పడగలగు ! — అసఫ్ ! నీకూ నాయనకూ యిదే ఏకాభి ప్రాయమా ?

అసఫ్ — ఏదీ?

మెహె — నేను నవమాజీ కావడం.

అసఫ్ — అం. ఇద్దరికీ ఆజే ఆభిప్రాయం ! నీవు నవమాజీవి — నాయన ముఖ్య క్రథావ్ — నేను ఖజాంచీ.

మెహె — సరే. నీ కోరికను నేనెందుకు కాదనాలి ! — అల్లెయగుగాక ! —

అసఫ్ — ఏమిటి ! — నిజంగానా ! — నా చెవులతో నిజంగా వింటున్నానా — మళ్ళీ ఒకసారి చెప్పు ! —

మెహె — కానీ — అసఫ్ ! —

అసఫ్ — ఇక 'కానీ' పడు — 'అయితే' వస్తు, నేను సరిగానే విన్నారే — నీవు కప్పుకున్నావులే — ఇక చెల్లిస్తా.

మెహె — ఉండు : ఒక్కమహా తరచినయ్యం యందులో యిమిడికొంది. విడు ! వెట్టియైతిక ఒక అడవుల్ని బయటికి లావ ఫలితి మేముగనో — ఎట్టుడునో — బాధ్యత మాత్రమే నాదికాదు —

అసఫ్ — ఇకనా తాపట్టిత్రమ అసవసర అయిమానం. ఫలితాలలో ఏ ప్రమాదమూ రానేరదు ... వస్తే స్వేచ్ఛించే బాధ్యతమాది సరేనా !

మెహె — సరే! అజ్వాన్! జాకర్ సమ్రాట్స్ ప్యూ హోజాస్సేవివాహ్ కర్నీకామై తయ్యార్ హూ.

అసఫ్! — అచ్చా బహుత్ అచ్చా ! మెహెర్ ! విన్న మెహర్ అని పిలుచుటకు యిదేకడసారి. ఎందుకంటే నేటికంటే నీపేరు మెహెర్ కావటం! 'నూర్జహాన్' అనగా జగజ్యోతియట ! సమ్రాట్ అదేకంటే. నీవు తప్పక అంగీకరిస్తావనే అనంత విశ్వాసుతో అయితే ఎన్నెన్నో ఏమేమో సిద్ధంచేయించి తానుకూడావచ్చి అపటాభ్యం తరచున జేదియన్నాడు — ఇకనాకు సెలవా ? బందగీ నూర్జహాన్ జేగమసాపాబ్ బందగీ హిందోకి అధిక్వరీ ! బందగీ భారత్ కీ సమ్రాట్ ! (వెళ్ళి తిరిగి) కావచ్చా ?

బహావో ! బహావో ! ఖేరీమ్యంగ్ ! ఆవో బానావానీ ! గావో ! నావో ! —

(అంటూ అవ్వ వెళ్ళిపోతూయండగా వచ్చినవెనుంచి తూర్వార్వం వివరించాడు. వచ్చినవెనుంచి దానదానీయ హారాంతో అహారంతో ఉపహారంతో స్వత్యగనాచరేస్తువచ్చి మార్జహాన్ నుడుట్టి అంతరంగం చేయడానికి అరచిస్తాడు. అదేసమయంలో జహంగీర్ ఒకచేతిలో కిరీం వట్టుకొనివచ్చి మార్జహాన్ శరస్సుకు అంకరిస్తాడు. వందిమాగధుడు ప్రవేశించి ప్రకృతిచదువుతుంటాడు ఇవన్నీ ఏకకాలంలో జరుగుతాయి.)

అంకిం మూడు

దృశ్యం ఒకటి

(అగ్రానుభూతిపీఠినర్తకి ఒకతె నృత్యంచేస్తుంటే వందిమాగధుడు దానికే
వంశపాడుతూ ఆడుతూ ప్రవేశం.)

నృత్యగీతం

నర్తకి—ప్రీతమహవో ! ప్రేమపిలావో !—

ప్రీతకే గీత సునావో !

లైలాసే వహరియూర్కో రాత్కు షాదీహోనా !

ఆజ్ రాత్కు షాదీహోనా !

మాగ—ఘోర్, హంశ్యాకరనా ?—

వంది—జానా, పీనా, ఖానా, సోనా

మాగ—జానా పీనా ఖానా సోనా ?

వంది—హాః

నర్తకి—ప్రీతమహవో, ప్రేమ—

వంది—నవడల్పవకా రంగ్ చజానా !

మాగ—నరనారీ సింగార్ బనానా !

నర్తకి—ప్రేమదోలికామే బితానా !

ఝూలాకే ఝూలనా ! ఝూలాకే ఝూలనా !

ఝూలాకే ఝూలానా !—

పృథివీనబ్ క్యాహై ?

ఏకో ప్రేమకే నికుంజహై

ఇన్ నికు జమే క్యారహతీ ?

ఏకో కోయిల మీకూకరతీ

ఇన్ గానామృతసే మన్ భర్ భర్ కే

దునియా హోజతీ ! దునియా హోజతీ !

దునియా హోజతీ !—

(నర్తకి నృత్యంతో విద్రుమణం)

పంది—మాగధ ! పెట్టికోజానీకీ హేమి నెప్పం? గ్యాపకావుంకా? “వచ్చిందీరే వచ్చింది ! తుదవ్వు రాజ్యం తుదచుకుపోయే తుపాసు వచ్చింది !”

మాగ—హేమి హైందీర ! లైలాతు వహాబీయామ్మూ ఫెల్లిహైంది, ఇస్మీతుపాకా క్యాహై !

పంది—అర ! గడ్డగూడిజేటా ! హింకొక్కి వమాచార్ నీకీ తెల్పారే ?

మాగ—క్యా వమాచార్ !

పంది—రే ! ఖునూసాబ్ ఖూసీహువారే ! ఖూసి ! ఖూసి !

మాగ—(ఉలికిపడి) క్యా ఆ ఆ ఆ ఆ—

పంది—హే-ఖునూసాబ్ ఖూసీహువా !—

మాగ—ఖునూసాబ్ ఖూసీ !— కోకాయీ, కిదర్ కిమా ? ఓఖునూసాబ్ తమ్ముడు హాజహాతోకచ్చి ఉదయపూర్ మీద యుద్ధాన్ని పోయాడే అని హిన్నాం.

పంది—హే హక్తా అర్దిరాత్రి ధేరాలో నిద్రపోతూవుంటే, నిద్రలోనే హైందీరే పెద్దనిద్ర !

మాగ—కోకాయీ మారే ఏఖూసీ ?

పంది—(రహస్యంగా) బేర్ కాకాహై ? హాజహా !—

మాగ—(రహస్యంగా) హాజహా ! హన్నాగొంకూ కొయ్యడాన్ని చూడ్కి పేతుర్ కైనావచ్చిందీరే !

పంది—హాడ్కి వ్యయంగ సెయ్యలేదురే.

మాగ—ఫిర్ క్యారే ?

పంది—ఓబద్వాన్ గ్రాంషింహంవుండాడే హడ్కి ద్వారా నేయించాడేరే !

మాగ—గ్రాంషింహం! (అలోచనతో రంపంకిస్తూ చిటికెలు వేస్తూ) హే హడ్కి! మాకీ తెల్పింది ! హడ్కి !

పంది—క్యారే ?

మాగ—(కడరహస్యంగా) ఈఖూసీనేసింది హాజహా వాడుకాదురే కాదు,

పంది—ఫిర్ కాకా ?

మాగ—(కడరహస్యంగా) మార్జహా !

పంది—క్యా అఅఅఅ !—

మాగ—హే మార్జహా హుక్కికోజా ఓ గ్రాంషింహాన్ని బులాకే, దర్వాజా బంద్ కే, పూరా అదాఖుంటారే హాడ్కితో గునగునా గునగునా నేస్తూవుంటే మన్ని ఫెళ్ళాం మోతీబాయ్ మానీ మాకీ నెప్పింది. హాదేకోజ్ ఓగ్రాంషింహం ఉదేతూర్ చలే గయా !

పండి—కావ్రా ! ఒగ్రాంపించుతో ఒ పరిహార్యారతో నూర్జహా గున్ గునా
యా !- బాప్రే ! శండు ! శండు ! మాకీహాక్తి హాహావా వచ్చింది ! ర !
మాగధీ ! ఘట్టిగా ఘట్టోమాకీ !

మాగ—కావ్రా ఆహాహవా ?

పండి—(రహస్యంగా) ఓనూర్జహాన్, మైతాన్ బన్ గయారే మైతాన్ ! బాన్సి
వుడి రెండు మేకల్ బలి. మొదటి మేక ఖుస్రూ - రెండో మేక హాజహాన్.

మాగ—ఫీర్ వహారియార్ క్యాహోనా ?

పండి—రావురా రావ్యాన్సి హాక్కుచార్ వహారియార్-అంటే రైలా అన్నమాట.
అంటే నూర్జహాన్ అన్నమాట !

మాగ—నచ్ హారే నచ్ హై !

పండి—లేపోలే. రైలాకీనూడు పవనైకళితి. శూర్యాక్కినూడు ఫసలేని ఫత్తి.
మరి ఖత్తీకి ఫత్తీకి కల్పిందీహంటే ఓనూర్జహాన్ నేసింది మైతాన్ కా కుట్ర !— (తెవంక
మానూ) శంకు ! కావ్రా ! ర ! దేఖో ! ముమ్మి ఖెల్కాన్ మోరీబాయి దాడ్ దాడ్
కర్క అత్తిహై - క్యామహార ! బాబా ! క్యామహా !—

(మోరీ అయినంత వదిలిపెట్టి మాగజుట్టి చేయిచక్కుకొని)

మోరి—రా ! ఆగ్రానుంది హాహాహా ! రా ! ఇహాకీంపవద్దు ! రా !

మాగ—క్యాహావా ?

పండి—క్యామహా ?

మోరి—ఇంకామీకు తెలియదా ! ఆగ్రాను మట్టడింది జహాంగీరునూహూర్జహాన్ నూ
పట్టి ఖైదీచేయడానికి హాజహాన్ పెద్దపైశ్వంలో వస్తున్నాడు. అతణ్ణి ఓడించ
టానికి, నహ్రిబ్, మహాబల్ ఖాన్ని పంపించాడు. పెద్ద ముద్దంకాబోతుంది ! రండి !
ఎవరి ప్రాణాలువారు దక్కించుకుంటాం ! రండి !

మాగ—ర ! హాజహాన్ జెండా యెత్తాడురే యెత్తాడు !

పండి—మగర్ మోరీబాయ్ ! హాజహాన్ హెంమ్మా యెత్తాడు జెండా ?

మోరి—ఎందుకేమిటి ! ఖుస్రూను చంపింది హాజహాన్ నేని అమ్మగారు అమ్మ
గార్ని బాగాబోధనేసి నన్నిందింది. వెంటనే అవెట్టిమహారాజా హాజహాన్ ను ఖైదునేసిను
కురమ్మని అక్కడకున్న మరో నేనానాయకునికి రహస్యంగా అజ్జ పంపించాడు. అది
మందుగానే తెలుసుకొని హాజహాన్ ఒళ్లు మంకేపోయి ఇలాంటిదేమి పూర్తిగా
ధ్వంసమైతి తా నేనుకూర్చుకున్నాడా ధంకావేయింది ఆగ్రామిడికి దండెత్తివస్తున్నాడు

పండి—(మాగం పంకితముతో) “ రక్తీకీవచ్చిందిబాయీ ఈ రావ్యాన్సి నాటకం

రంగైన నాటకం—రక్తివచ్చింది” (అంటూగంటలు వేస్తాడు)

మాగ—మగర్ వండితాయ్ ! మాత్రా ముంహెక్కడ్క్కి ఫోవాలా !

వండి—అరే ! మడు హెక్కడ్క్కి ఫోవాలి ? హెమ్మా ఫోవాలి ? బట్రాజా
అట్టికి బయంహెమ్మా ! హెమ్మరాజా హైలే హెడ్క్కి జండా పట్టి హెడ్క్కి పాట
పాడతాం !

మాగ—కీక్ హైరే ! కీక్ ! నీకీలలో వన బడీ వుంది .

వండి—(నివ్రుతూ) హం జేఖో మోతీబాయ్ ! మాకీబుద్దివుంది ఓ బుర్హాన్
తికాబుద్దీ !—మగర్ హిహిహి !—మకీమీషనకీ—

మాగ—రే ! హల్లా హి_కొక్తీదహా మాన్నావులంటే మాకీ బిల్లులంతా శరీశం
హైఫాతాది !—కపడేవార్ !

వండి—తుంఖోలో మోతీబాయ్ ! కాన్ కపడేవార్ ! మై ? ఉనో ?
హేదీ టకీ_మై_హే హదిమాకీ ఫరార్ !

మోతీ—చెప్పనా ? వాడు బూడిదకొద్దొరే గాడిద ! నీవు కుండలునాకీ
కొక్కవు—అంటే గాడు మీపువషాతి అంతా_సిగ్గులేనివాలే !

అంకం నాలుగు

రంగం ఒకటి

కాక్కిరదేళంలో—సింధునదీరాజ్యమైన విపాక బిడ్డన నూర్జహాన్ జహంగీర్ యొక్కయు పరివారంయొక్కయు దేరాణి వేయబడియున్నది. దేరాంతు ధూరంగా కదకవేషాంతో వందిమాగధుల మోతీయు ప్రవేశము పొంది,

వందిమాగ }
మోతీ } అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—మా రాజులాటి రాజులేడట, రాణీలాటి రాణీ
లేడట—

వందిమాగ—మోతీలాటి ముత్యం లేదట—

మోతీ—(వందిమాగ ధులకేసి వేలుచూపిస్తూ) ఇద్దర్ నోటికిసుద్దీలేదట
ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—జహంగీరు పాదుషాకుమొన్నను జ్వరం తగిలెనండీ
మహారాణి నూర్జహానుగారికి దిగుల్ కలిగెనండీ
సలాంతరానికి పొమ్మని వైద్యులు హితంచెప్పిరండీ
అదే ప్రకారం ఈకాశ్మీరం అంతా వచ్చామండీ—

ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—పాదహాను చూస్తే మల్లీ మేవాడుకు పరారు నుండి
యోధుహబ్బతు అగాధయోచన అదేమో తెలియదండీ
ఏక్షణమందున యేషజరుగునో అగమ్యగోచరమండీ
ఇదిలింతా యోచిస్తే గుండెలు గళలు గుళలు నుండి—

ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—పాదహానుదే రాజ్యంహక్కు జహంగీరు నుండి
పహార్యుదే రాజ్యంహక్కుని సమాజ్జీ నుండి
ఎవ్వరి సంతము జయించునోయని ఏల యడుగుటండీ
మగవాడంటే మగువశేతిలో మట్టిముద్ద నుండి.

వంది—క్యా ! క్యా ! మోరీబాయ్ ! హాద్వాజ్ నీతిలో మగవాడ్ కుట్టికట్ట ?
మరి ఖద్వా హంత ఘుమ్మాకాయ్ కత్తిచీటకు లోక్యా - నాదితెల్వానీకీ ?

మూగ—రభాయీ ! రాణీ మెదల్ దానీవాకా హిచీవుందీకే స్త్రీ పామ్రాజ్యం
కుక్రి బాబా చుప్ !

వంది—మచ్ క్యంరే? చుక్కే జహంగీరీబామహి ఖద్వా మెద ధర్మాతిక్నాద్
అరేఖరారేశహితే ఘూరభీకడస్తాది-మాలం ?

మోతీ—మీ కాకులు ఏమవుంటేయేం ? నూ శోకింతు లోపమా ?

వంది—నెసెమోరీబాయ్ ! సాన్నాయి వాక్యం హెంతా నుర్మితంగావున్నా
వక్క ధోలుకెప్పలకహితే ఢీబాపైతాది - మాలం ?

(వంగ్రానింహకు ప్రవేశిస్తా)

వంగ్రాం—బోను! వందీ! దోలు వన్నాయికలిస్తేనే రక్తి. ఇన్నాక్లూ సమ్రాజ్
మార్జహానుగరి వన్నాయికి అపిలేకనే అంక్తి. ఇకయివుడు వస్తున్నాను సిద్ధమాను
దైవవాద్యగాడు. మోగబోతుంది ముచ్చలెనదోలు ! దోలుకెదోలుగాదు—దిగ్గంత
శ్రమవుటభేదన ప్రచందమైన దేవతాదోలు ! అదిగో ! అదిగో ! నదికిఅవలికట్టన
దూర దూరంగా బ్రహ్మాండమైనదుమారం ఒకటి కన్నుమిమ్ముకప్పేసి కదంతొక్కుతూ
ఇటేవస్తున్నది చూడండి ! చూడండి !

మోతీ—బోనుమమా ! ఏమిటది ?

వంది—క్యాపైవో ?

మూగ—క్యాపైరేబాబా !

మోతీ—నుడిగాలి ! నుడిగాలి !

వంది—నుడిగాలి కాదురభాయీ ! పైక్యంబాకావుందీకే పైక్యం !

మూగ—బాప్ ! కిక్కు పైక్యంరే ! క్యంతర ! క్యాకర్నారే !

మోతీ—వంగ్రాండీ ! భజంవేస్తున్నది చెప్పండి ఎవరిచాపైక్యం ! కక్రతువా
మిక్రతువా !

వంగ్రాం—రెడమాను.

మోతీ—అంటే ?

వంగ్రాం—కక్రతువాపంగా వస్తున్నమిక్రుడిసి.

వంది—హా ! తెల్పిందికే తెల్పింది. (వంగ్రాంకతో) వస్తున్నాను మహబత్
ఖాన్ ! వడ్డిస్తాడు మహబత్ ఖాన్ !

మోతీ—అమ్మయ్యా ! మహబత్ ఖానా ! సమ్రాజ్జీమీద కత్తికట్టాడా ! పైక్య

సహించగ జనున్నాడా ? ఎంత స్వామిద్రోహం ! ఎంతదౌర్జన్యం ! వండి ! పోయి
 భవరాజాశ్రయోచ్చైః ! మాగధ ! నీవుపోయి నేనాపతి ఎక్కడున్నాడో వితికి నమాట్లు
 బద్దకుతీసుకురా ! నేనుచూచుచుపోయి నమాజ్ఞికి నమాట్లుకు ఈవార్త చెప్పి సమర్
 నన్నాచంచయిస్తా. ఊ ! నడవండి !—

(ముగ్గురు విష్కచులు)

సంగం—ఈ భట్రాజుపండలట ! నమఃనన్నామామట ! మా మా మా —
 అడుగో ! ప్రళయవాహినీలొగ మహబత్ ఖాన్ సైన్యం మంచుకొని వస్తున్నది. అది
 తెలియక నమాజ్ఞి నమాట్లు చివాసందసాగించి చిందులాడుతూ శిథిలంలాపడి
 వున్నాడు. డేరాంకు కాపలాపద్విక సైన్యంకూడా స్వల్పసంఖ్యాకం. అదైనా కత్తులన్నీ
 కడగా పట్టి గంజాయికైపుతోకమ్మగా నిద్రపోతున్నది. కాబట్టి నమాజ్ఞి నమాట్లు
 మహబత్ ఖానుకు ఖైదీలగుట నిశ్చయం. దానితో మొగల్ నిష్క్రమణం హిందూపునః
 ప్రళయం నిర్ధారం. కాబట్టి, ఇకనుండి గాలివాటాన్ని గుర్తించి తెరచాపను తిప్పుకోకపోలే
 మనదీగి దింకకొట్టడం నిస్సందేహం. అందుచేత ఇక ఒక్కటై మనకు కర్తవ్యం. (అంటూ
 కత్తి దూసి) జయహో మహబత్ ఖాన్ ! జయహో హిందూస్థాన్ ! హర్ హర్
 మహాదేవ !—

(విష్కృ మణం)

రంగం రెండు

విహిళానది ఒడ్డున నమాబ్ శిథిలంలో వృత్యం జరుగుతూ వుంది. వృత్యం
 నడుమ జహంగీరుని వెంట పెట్టుకొని మార్గహాన్ ప్రవేశం. జహంగీరు
 చాలా బలహింసగానే వున్నాడు. ఆయన అలంహివకను దిక్కరించి అతని
 అనందం యథావిధిగా ఉబుకుతూకేసింది. అనంతలో కూర్చోని ఒకవిరువ
 కాలం వృత్యం ఆనందిస్తుంటాడు. మడుపుఅందిస్తూ మార్గహాను వరిచర్య
 చేస్తూవుంటుంది. ఇంతలో షహర్బాదుప్రవేశం. మడుపు అనుచూ జహం
 గీరు అతనిని గమనించలేదు. షహర్బాదు మార్గహాను వంకరూస్తాడు. అమె
 చిరునవ్వునవ్వి తలవూపుతుంది. షహర్బాదుకు తన్నుపిరిపించిన వనిమెమో
 అశ్వంకాకపోయినా, దైర్యం వచ్చింది.

షహ—నమాబ్ ! బండగీ !

జహ—హో షహర్బాద్ ?

షహ—నాకు కబురు వంటిందారా ?

జహ—హా! బేటా !—ప్రియతమా ! ఇంచాక నేనుత్రాసిత ఆశర్బాదామిక్కడ ?—
 ఊ ! టైటోయివార, (షహర్బాదు మహోత్సవం మీదమాన్యుంటాడు. ఇంతలో మోహ

మీదకున్న ఒకరత్న చేతికలగనుంచి ఒకకాగితంపై నూర్జహాన్ జహంగీరుకు అందిస్తూ వ్యక్తం అవుతున్న వర్తకంకు సైగచేస్తుంది.) వహర్యాద్ ! నీ ఆగ్రహించుకు ఖుషా నాకంటే మంచి వెల్లిపోయాడు. ఏకంజో ఆన్న పాజహానుకు, సేతుకన్నా లేనట్లుగానే కనిపిస్తున్నా. నీమాడో ఆన్న పవ్వజాకు జనానా ప్రపంచమేగాని జగత్పంచం కనిపించులేదు. ఇక నన్ను నాసామ్రాజ్యాన్ని ఆనుసరించుకొని ఉన్నవాడవు నీవే కనపడుతున్నావు. కాబట్టి భావికారతి సమాప్తం పదవికి నీవే పాత్రుడవని మాకుతోచింది. ఇదిగో ఫర్మానా ! వహర్యాద్ ! అంతలో ! రా యిటు !

వహ—లేదు నూర్జహాన్ కడంకు చూస్తాడు. అమెచిరుకవ్వతో కలపూపుతుంది. ముందుకువచ్చి ఫర్మానా అందుకొని బయటే చేస్తాడు. ఇంతలో తైలావ్రవేశం అందరూ తెల్లబోతారు.)

తైలా—రాజకుమారా ! ఈకాగితంమేమిటి ? వహర్యాద్ చేతిలోని ఫర్మానా లాగ్గాని చదువుకుంటుంది. సమాజ్ ! వహర్యాదుడు అడ్డంపెట్టి ఇలాటి తెగ చాటునాటకం ఆడవలసికంత ఆధోగతికి పాలైనానెందుకు ? ఈఫర్మానా నీమేనే వ్రాయించుకుంటే ఎవరు కాదన్నారు ?—రాజకుమారా ! ఈసామ్రాజ్య సుడిగుండంలో ఒక అన్న నాకు పూర్తిగా అతిరావడమే పోయారు. మరొక అన్న నాకు ప్రమాద కరంగా దాని అంచును దపడి ద్రుమం చేస్తున్నారు ఈ యిద్దరి దుర్గతి యిట్లుకాగా మీరుమాదా మాకుతున్నారెందుకు ? సమాప్త ! ఈఫర్మానా మీరు త్రికరణశుద్ధిగా వ్రాసిందికాదు. నాకు తెలుసు ఇదంతా ఆ సిద్ధివాన్ని ఆశించుటకై మీరు చేస్తున్న అగాధ సూధకటిం కంత్రిం. సమాజ్ ! ఈఫర్మానాను నీవేతీసికొని ఆపాజహానుతో నీవే యుద్ధించేసి సామ్రాజ్యాన్ని నీవేలువదెట్టకొ ! (అటూ అఫర్మానాను నూర్జహాన్ మీదికి విసిరిపారేస్తుంది). రాజకుమారా ! సుముమానవుడు సుమువాసవుడు కాని వాడు సమాప్తం పదవికి ఆనర్హుడు. రంకు. (అటూ వహర్యాద్ తో సమ్మేళనం)

జహ—(బిగ్గరగా నవ్వుతూ) హా హా హా (అటూ ముఖపు ఆనుకూ) సర్కరియో నాచో ! నాచో !

(వృత్తం ఆరంభం)

నూర్జ—వృథా ! ప్రయత్నించుతా వృథా !

(మోతీ పరుగెత్తుకు వస్తుంది దానివైఖరి చాలా భీకరంగా వ్రేలుతుంది. వ్యక్తం అని పోతుంది)

మోతీ—అమ్మా ! అమ్మా !

నూర్జ—ఏమే ! ఏమి జరిగింది ?

మోతీ—మహబత్ ఖాను పెద్ద సైన్యంతో మసమీకికి యుద్ధానికి వస్తున్నారు.
యుద్ధానికి !

మూర్జ—మహబత్ ఖానా !

వండి—(పరుగెత్తుకుంటూ ప్రవేశించి) ఖుదావంద్ ! హోషియార్ ! హోషియార్ !

మూర్జ—(పరుగెత్తుకుంటూ ప్రవేశించి) జహాఞనా ! జాగో ! జాగో !

వండి—ఖుదావంద్ ! మస్కీ బద్లీని మహాద్రోగం. హెంమ్మా అంటే మస్కీ కార
లావున్న మన రజపూత్ సైన్యం కూడా రాజద్రోగం తల్పి ఏకదం పరాతిరియి మహ
బత్ ఖాన్ సైన్యంతో మలాకాత్ హైంది.

మూర్జ—మనరజపూత్ సైన్యాస్కీ హిదీద్రోగం బోదసేసింది ఓహరాంబావా
గాంగ్రిసింగ్

మోతీ—అమ్మో ! అమ్మో ! ముందు అయ్యగారి స్రాణం మిప్రాణం రక్తింతు
బోండి ! రండి ! రండి !

మూర్జ—నోరుహయ్ ! దానీ ! నీవాసబుద్ధి నీకేతకయాగించుకో ! పోయి నాయేను
గుమ పీదంచేయించు, నేనే స్వయంగా నాయకత్వం వహించానని నర్లసైన్యాకీ తెలియ
జెప్పు. అరజపూత్ బానిసలు పోయినమానె మన మొగల్ సైనికులు మాడుకలమంది
వున్నారు. ఆద్రోహిమహాబతును కిక్కించుటకు ఆ సైన్యమేచాలు. హా ! (మోతీనివ్వు
మునిం) వండి ! మూర్జ ! మీరాజభక్తికి చాలాశ్రవణిస్తున్నాను మీరిద్దరు ఇక్క
డనేవుండి నమాస్టుకు కరిచర్యచేయండి. నమాస్ ! జంగ్ హైదాక్ బానేకా అజ్జ
దీజరూ.

జహా—ఇంతమీకు జహంగీరు తనహాపథావాలను తనఖానే వాడుకున్నాడు
నమాజ్జీ ! కానున్నది దాదానియద్దం. శత్రువో విరమమాజత్. నీవు అబలవు. రణ
రంగానికిపోవుట చాలాశ్రమాదకరం మహా.

మూర్జ—మహాదమా ! బదునా ! ప్రహా ! మహామహా ! మహామహా !
అబలలుకారు స్త్రీలు.

నీ, సకలజగజ్జాల సంవర్ధమానతే

క్రిస్వరూపిణులు మాస్త్రీలుగారె ?

పూజ్యసంసార పామ్రాజ్యసింహాసన

స్థితచక్రవర్తురే స్త్రీలుగారె ?

ప్రేమమహాయజ్ఞ హోమకుండార్పిత
 స్వీయసర్వస్వలు స్త్రీలుగారె ?
 కల సంఘ మత దేశ గౌరవరక్షణ
 దీక్షానిబద్ధలు స్త్రీలుగారె ?
 ధీరులన్ గన్న మాతలు స్త్రీలుగారె ?
 జాలమింకేల ? చంద్రప్రచంద్రఖడ్గ
 ధారిణి మాణిణి ధాటి పోరుసలిపి
 పులిశ్చీరతు-లేదా ! వంతు మృతిని !—

(కత్తిదూసి విశ్మయం)

(వెలుపం రణదండద్రుతి, పిరిగిపాతల తీవ్రమైన రణవంరంభం)

మరి—ఖువావండి ! హమ్మగార్కి హేంప్రమాదం వస్తుందో హని మాకీ గడో
 బడో గాబాపైతాది.

మహ—జహాదనా ! మేంకూడా హమ్మగారివెంట పోతాం ఆజ్ఞా దీజియే.
 (జహంగీరు పతకము.) (రహస్యంగా మంకితో) క్యాక ! సమాట్ ఏకీదం చుక
 హోగయా. దివానా బక్ గయా క్యా ?

మరి—(రహస్యంగా) దివానానైరే. పూరాదిమాళ్ళపై. హిక్మీహంతా నన్నీ
 నన్నీ నాబకోరే.

(ఘోరపట్టె మహాబక్ ఖాన్ ప్రవేశం, వెంట రణసింహాదుకూడా ఉన్నాడు.)

మహ—(సేవధ్యంకంచూస్తూ) రాజపుత్రునిమలారా ! చాలు ! ఇక ఆపండి రక్త
 పాతం. రణసింగ్ ! నీవుపోయి యుద్ధవిరామానికి సన్నాహంచేసి, ముఖ్యంగా ఆఖైదీ
 వున్న దేరావెలువల పారాయిస్తూ నాజిజ్జకోసం యెదురుచూస్తూవుండ.

(రణసింగు విష్మయమణం)

మహ—సమాట్ ! సేవకుని సలూములు.

జహ—కర్తయో ! మహాబక్ ఖాన్కో స్వాగత్ గావో ! నావో !

మహ—(కర్తకుండు పొమ్మని గుడ్లురుమాటా) ప్రభూ ! నాట్యప్రదర్శన సమీక్ష
 కోసం రాశిడు సేవ. (కర్తకుండు పొలిపోతాడు.)

జహ—మరి ?

మహ—ఇంకోవిధంగా మీదర్శనం ఆకర్షణమని ఈవిధంగా అభింపజేసుకున్నా.

జహ—తెలదటిసంగతి—సమాజ్జీ క్షేమమా ?

మహా—క్షేమమే.

జహ—అమెకు వివాహియూ కలిగింపవనే విశ్వాసంలేకనే, నేనూ అటంకం చెప్పులేదు, అమె ఎక్కడున్నది ?

మహా—నావలివార రక్షణలోనే ఉన్నారు.

జహ—భైషిగానా ?

మహా—కాదు.

జహ—నేనుకూడా నిభైషినా ?

మహా—జహరనా ! మహాబత్ ఖానుని బంధించే సంకల్పం ఈ మొగల్ పాత్రాల్లో ఇంకాతెలియదుకాలేదని అనాడుమీరు నెలవచ్చారు. ఆ విద్యవాక్యం నాచెత్తలో ఇంకా చూడమోగలేదు.

జహ—మరి నీరాకను చేరువు ?

మహా—మీరుకోస్తుకు కాపాడుటకే. జహరనా ! మీరు భారత సమ్రాట్టులు. మహాత్మా అగ్నిభక్తులు. కాని మహాపాతక వైవిధ్యవిహారవల్ల, ఉప్పురూప ప్రభావవల్ల, అస్థిరమై అపహర్యకారకమై అంతకంతకు అతిక్రాంత భావ్యమై అఖండ భారతంపై మనకు అపహర్యతను కలిగించుచున్నది. జహరనా—

జహ—మహాబత్ ! నన్నునేను సమర్థించు కోదానికి యత్నంలేదును. ఎందుకంటే నా లోపాలు నీకంటే నాకే బాగా తెలుసును.

మహా—ప్రభూ ! గతాన్ని గూర్చి నిష్ఠురోక్తులొడుటకు నేకురాలేదు. ప్రస్తుతాన్ని గూర్చి మీవల్ల న్యాయంపొందుటకు వచ్చు.

జహ—మంచిది. నీకేమిన్యాయం కావాలి ? ఎవరిపై నీ అభియోగం ?

మహా—కాఅభియోగం భారత సమ్రాజ్యమైన సూర్యహాత బేరమిద.

జహ—అనంగతి మాకిదివరకే బోధపడింది. నరే-ని అభియోగంయేమని ?

మహా—మొదటి అభియోగం యేమనగా—సంగ్రామసంహవిద్యారా సమ్రాజ్య భుక్తాను హక్యమొందింది. ఆ హక్యసఫలితంగా పూజ్యరాత్రైవ బోధప్రసాదాన్ని పుత్రకోకంకో ము కించింది.

జహ—హా బరే నేచార్ బుద్ధూ ! అభాగినీ బోధప్రసా !

మహా—తానుచేసిన ఈ వాగ్దానాత్మానేరమను సాహసమును ఆసాదించి అతనికి మీరూ నిడును విరోధం కల్పించి ఆ మురాజిత్రోహియవటకు కారణం కలిగించింది.

జహ—ఇంతేనా

మహా—మరొకటి. మీరు కళాకమాను తానున్నట్లుంది మీ కళముకు మొగల్ రాజునంత ప్రతిష్ఠకు మాయనిమచ్చ కుటించుకొనున విరమకంగా వర్తించింది.

త్రభూ ! ఈమూడు అభియోగాలలో ఏదికంటే అనత్యమైనవానరే సుమ్రాజుని మీరుశిక్షించు నక్కరలేదు—

జహ—సత్య మెవయెడల ?

మహ—శిక్షింపక తప్పదు.

జహ—(హాసం)

మహ—నాఅభియోగములు మూడును సత్యమేయని అంగీకరిస్తారా ?

జహ—(హాసం)

మహ—కాబట్టి సత్యమేయని మీరంగీకరించినట్లే.

జహ—మహబత్ ఖాన్ !—

మహ—ఈ మూడింటిలో ఒక్కొక్క అపరాధానికి దండన—మరణం !

జహ—మనో మహబత్ ఖాన్ !—

మహ—సుమ్రాట్ ! నేనవానిని మీరు వ్యాయధీకులు, వ్యాయమే నాకు కావాలి. వ్యాయవిచారమే మీరనుష్ఠించాలి.

జహ—(హాసం)

మహ—ఈ అపరాధానికి మరణమేయోగ్యదండనమని మీరంగీకరిస్తారా ? లేదా ?

జహ—ఔను.

మహ—అటులైతే సుమ్రాజ్ఞకి పృథ్వీదండన విధించే అజ్ఞా పత్రం ఇదిగో. దీనిపై మంత్రం చేయండి.

జహ—మహబత్ !—

మహ—నహీ సుమ్రాట్ ! నహీసోచ్చా-నహీదర్శా-నహీ ధర్మమాత్ కర్మా.

జహ—తో-భీ-మహబత్ !—

మహ—జహానుషా ! అవకాశమైనా ? రాజధర్మకా విరాట్ స్వరూప్ మైనా ! దుష్టు నోంతోశిక్షణ, ధోండ్లంతోక్షణ ఆస్కా కర్తవ్యమైనా. మాతాపితృభార్యబహుశత్యాది మహతాదిరీకత ఛోద్యే ధర్మరక్షణకా కాలమే ఇవ్వాసాఫ్సే. ఇమాస్సేజోకున్ కర్మా అశక్యమైనా నష్కర్మామైనా. సుమ్రాట్ ! దీక్షయేదండనా ! కీజయే దస్తఖత్—(మహా బత్ అజ్ఞాపత్రం అందిస్తాడు మహామాటచెప్పకుండా జహాంగీరునంతకం చేస్తాడు.)

మహ—రణసింగ్ (రణసింగప్రవేశం)—ఈ వ్రతాన్ని గొంపోయి మహావిరంలోవున్న సుమ్రాజ్ఞకిచూపించి అజ్ఞాపరచేద్దు. (రణసింగ నిష్క్రమణం) భారత సుమ్రాట్టుల వ్యాయవిచార విట్లుగదా ఉండవలెను ? త్రభూ ? నిష్కృతాతంగా వ్యాయవిచారించుటలా జహాంగీరువంటి సుమ్రాట్టు నభూతో నభవిన్యతి అనియావద్యారకం కీ రిచిసిందకుమెడు అవేరి కి అచంచలమైను ఉపాధియేర్పడింది.

(రజవింగు ప్రవేశం)

రజ—మరణించుటకుముందు ఒక్కసారి సమాజ్ దర్శనంకావాలని సమాజ్ అభిప్రాయం.

జహ—(మహాబలివంక చూస్తాడు)

మహ—సమాజ్ దర్శనమెందుకు ! పోయి అడిగిరా.

(రజవింగు విష్కృమణం)

మహ—జహ! సమాజ్ మీసన్నిధికివచ్చి ఏవిధంగా మాట్లాడి తిరుగుతున్నావో మళ్ళీ ఎలా మారుస్తుందో మీరు మాత్రం చెప్పకటి ప్రేమాభిమానాలు విస్మరించి వ్యాఘ్ర విచారమందే బద్ధమనస్కులై యుందురుగాకయని నేషకుని హెచ్చరిక.

(రజవింగు ప్రవేశం)

రజ—మరణించుటకుముందు ధర్మ దర్శించుట సతీధర్మమని సమాజ్ నెలవిచ్చారు.

మహ—మంచిది. తీసుకురా.

(రజవింగు విష్కృమణం)

మహ—జహ! ధైర్యం ! తాను చేసిన ధర్మకాననాన్ని తా మేర్పడుకొంటే పాపించకపోలే ధర్మ దేశత నిజంగా దిక్కు మాలినదై పోతుంది.

(రజవింగు వెంట మార్చును ప్రవేశం)

మార్జ—ప్రభూ ! ఈ సంతకంమీదేనా ?

జహ—(చూడం)

మార్జ—అర్థమైంది. మొదటనందేహించా. ఇప్పుడు నారణ అయింది. ప్రభూ ! నేనుస్వ. పాణిక్షణకోసం ప్రాధేయపటారికిరాలేను. ఎందుకంటే రానున్న మరణానికి నేనుజంకను. తాను మనసారప్రేమించిన పురుషుడు తనమీదికేకత్తి నూరుకూంఘించినపుడు నిజమైకప్రియురాలా ఆకత్తికోతనే కంఠమాలగా స్వీకరిస్తుంది. జహ! నారణ! నాకుమరణ దండన విధించుచున్న ఈ గూఢాశ్రయమీద విశ్రాంతిమీద సంతకంచేకాక ఆచరిం. ఒక్కసారికన్నుల నదులొనిచ్చి ఆసంకరంనన్నచంపండి (అంటూ జహంగీరుచేయపట్టు కొని కన్నులకన్నులను తేగక ముద్దు పెట్టుకుంటుంది).

జహ—మార్జాన్ ! ఆసంతకం వాదికారునుమా.

మార్జ—మీదికాదా ! మరెవరిది ?

జహ—మార్జాన్ ! ఏవుఎన్నో అపరాధాలు చేశావు—నేకమీ అపరేడు. నేను ఎక్కువగా ప్రేమించిన ఖుస్రూను హత్యచేయించావు—సహించిపోవకున్నా. అదిగులుతో కోధపురి అనువులు చాలించింది—సహించిపోవకున్నా. అఖుమోహకర్మ. సాజహాన్.

నెత్తిమీద పెట్టావు—సహించి ఉండరుకున్నా. అంతనవనంలో ఉన్న నేను, ఇప్పుడు ఈనంతరం చేతికంటూని నిశ్చలంగా ఉండినావా ? సూర్యచాక్ : సుఖం చేసింది నాహస్త మేయకు నిశ్చయం. కాని అక్షరాణానైనా, అక్షరాణికాదు ! మహబత్ ఖానది !

సూర్య—(మహబత్ ఖానువంతచూస్తూ) ఆరంభించి. మహబత్ ఖాన్ ! సూర్య చాక్కు మరణిక్ష్ణ జహంగీరు చేతివేయించి ప్రపంచంలో ఏమానవునకు సాధ్యంకాని మహా సాహసకార్యం అచరితంగా సాధించావు నీవేగరిచావు—నేనే ఓడిపోయాను. కాని నీనాది! విజయగర్వంలో విట్టివీరు తున్నావేమో? జ్ఞాపరం. ఎంతకంటే, నీవుగెలిచినది నీవు ఉజ్జయితు మరొక వీరపురుషుకాదు. ఒక స్త్రీని అబలను ! (జహంగీరుతో) ప్రభూ మీ ఆజ్ఞాపరిపాలనకు అంశ్యం చేస్తున్నా నేమో. త్వనించండి ఇక సెలవు. (ప్రాణవతి ! సెలవు. సెలవు. ప్రీతికరమా ! మేరే న్వామి ! మేరే ప్రేమకాదేవతా ! : : : : :)

(అంటా పిడిస్తూ హరిస్తుంది.)

జహా—(సూర్యచాక్కు లేవదీసి రొమ్ముకు అనింతుకొని) ప్రీయే ! తూస్తూ మేరీ జీవితకావ్యోతి ! తూస్తూ మేరీ జగత్కా తారా !—

సూర్య—నా ప్రేమదేవతా ! మీయనరాగప్రకాశమే నామృత్యుపథాన్ని వెలిగించు గాక. ప్రాణవతి ! సురజానికి నేనుజుకను ! కాని జీవనం ఎంతమధురం ! అయినా ఇంత అస్మికంగా, ఈనాడే, ఇప్పుడే, ఈవిధంగా—(ఇక చెప్పలేక జహంగీరు వక్షం మీద తల ఆపించి యేరునుంది.)

జహా—(గద్గడికతో) మహబత్ !—

మహా—(చూపం)

జహా—మహబత్ !—

మహా—ప్రభూ !

జహా—నీవునాకు ఒకవరం ఇవ్వాలి.

మహా—వేసా ! మరేమా ? మీకు !

జహా—చూడు ! సూర్యచాక్ ఎలావిడుతున్నదో చూడు ! మహబత్ ! నేనుకొర వరం ఒక్కటే—సూర్యచాక్కు ప్రాణభిక్ష !

మహా—ప్రభూ ! విస్మయించితిరా ? వ్యాయం-ధర్మం-నియతి-

జహా—సూర్యచాక్ నా ప్రాణం ! నాశ్వాస !

మహా—ప్రభూ ! రాజ్యం నీతి-పాలన.

జహా—నీతి ! పాలన ! మహబత్ ! మనసుగారి ఆనందజ్యోతి మాటునుగిన తత్వాత్ ఈలోక ధర్మంలో ఈ లోకనియతితో ప్రసక్తియేమి ?

జహా—ద్రుహ! మానవత్వం మాదిమిది దేవత్వం.

జహా—నేనానీ! నేనుదేవతనుకాను. ప్రేమకు భుజింది, ద్వేషమునకు ముగి, మనుషులపొంగి ఓటమికి క్రుంగి, ఇంతలోనవ్వి, అంతలో నాపోవు ఒక దుష్టకరుణవ్రత భూతేను. మహబల్! కాతివ్యంవస్తు. చూడు! కానూర్జహా విలాపితున్నదో చూడు!

జహా—సమ్రాట్!

జహా—వద్దు. మరునాటచెప్పవద్దు. నాజిహ్నాలు.

జహా—తుందిది. రాజుకూడా మానవుడే అనువిషయం విస్మరించుట నాదే ఖాపాటు. సమ్రాట్! మిగిల్చి యెట్లయిల్లేయగుగాక సమ్రాట్! ఇకమింక విశ్రాంతి అయింది. బేసంసాచాకా! పంచమహాఖండములు ఏకమై వచ్చిపడినా సాధింపజాలని ఈ విరుదంతన తుదకు మికన్నీటి కజాలలో సాధించారు. సమ్రాట్! నాకుండు దర్బారులో చేసిన ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొనుటకే నేనువచ్చాను. సమ్రాట్టు అందికపోయినా, మిశ్రాణం మళ్ళీమికు ఈయదలమకున్నా, ఇచ్చాను. కృతార్థుడవైతాను. ఇకనెంత. కాని ఒక్కవిషయం మరుసకండి! సమ్రాట్టు మియెడలచేసిన క్షోభకరుణకు ఎట్లునివ్వలమిందో, వహర్యారూక్షణ వాడుచేసిన సామ్రాజ్యనిర్ణయకూడ అట్లే నిర్ణయం కాగలదని మమ్మటికీ విశ్వసించండి! బందగీ సమ్రాట్! బందగీ సమ్రాట్!

(రణవీంహుడు వెంటరా మహర్షిభావ విప్రశ్నచుండు)

జహా—(పెద్దవత్సవవిప్ర)ప్రేమకమా! కమాహై ఓనాచ్చేవాలీ! కమాహై మేరీ మధా! ఆనో! ప్యాలా భరానో! రంగ్ వదానో! హా హా హా!

గీతిక

జగతీసబ్ కమాతాహై (వచనం 'క్యాకమాతాహై?')

జహంగీర్ హోగయా దివానా!

జహంగీర్ తో కమాతాహై (వచనం 'క్యాకమాతాహై?')

జగతీసబ్ హోగయా దివానా!

మరా—(మిక్కిలి ఆశ్చర్యంతో) పరభూ! మిలోయిందరు జహంగీరులన్నారా?

జహా—తుండవచ్చు! మోహిని! ఒకజహంగీరు నితోకరిసిచేసి అవ్యక్తకారాజ్యంన్నిటికీ, మరొక జహంగీరు ప్రత్యేకంగా మోహినిని నిలవించకపోలే ఈదేవిని నాటకానికి పార్శ్వమే భరతవాక్యం అయివుండేది!

రంగం మూడు

అగ్రాకోటలో ఒకపీడి, వంగ్రాంపింగు ప్రవేశం.

వంగ్రాం—ఫీ! ఫీ! ఫీ!—మహాబత్తు ఇంటిపిరికిపంద అవుతాడని కలలు
మాడా అనుకోలేదు.

సీ. రానేల దండెత్తి రజపూతసీనతో

బ్రహ్మాండ సమగ్రసంరంభమెసగ ?

వచ్చెఁబో-భారత ప్రభియో యానూర్జ

హనును ఖైదు సేయంగనేల ?

చేసెఁబో-తచ్చిరశ్చేదనమున కాజ్ఞఁ

బ్రభు బహంగీగుచే బడయనేల ?

బడసెఁబో-తుదకు లేదాప్రాంబుపూరాన

కరిగి కర్తవ్యంబు మరువనేల ?

ఉష్టరుధిర స్రవంతులనోలలాడి

నట్టి మహాబత్తు కటకటా ! తుట్టకుదకు

ముగదకన్నీటి వరదలో మునుక వేసె !—

స్త్రీ, యబలయన్న కవి కేలసిగ్గులేదు !

అనద, అనదుడు, అతయోజనుడు ! తెలిసింది. మహాబత్ ! నిగు లోడ్లో పెలిచేప !
వీరత్వం వట్టి నేరివీరకాయ ! ఆయ్యయ్యా ! ఎటువంటి అపూర్వకరుణం ! చివరకు
ఎంత అపహాస్యం !—

కా. అనిర్భాగ్యవిధాతబుద్ధి యెటుబుగై పోయెనోగాని, యి

స్త్రీ ! నేనేయహబత్తునైనయెడ వేరేచెప్పనేలా? పరా

ధీనత్వంబును దెంచి, హింసువులశక్తి నే దెంచి, స్వాతంత్ర్యధం

కానాదంబు దిగంతరాంతర పరిశ్రాంతంబుగాఁ జేయనే?—

అప్రహ్లా కట్టి యంబున్నా. వానిస్పృష్టికి ఆరంలేదు ;

గీ. బుద్ధియున్నచోట భజబలంబుండుదు ;

యొక్తియున్నచోట శక్తినున్న ;

రెండునొక్కచోట నుండుట యోర్వదు

“బమ్మ, వానికేమి రిమ్మ తెగులా ?” !—

మహాబల్ ఖానుచేత చావకుండ ఆనాడు జహంగీరును తప్పించిందీ అబ్రహ్మాయే. ఆజహంగీరును మల్లీభస్మడు చూడునెలకండి మన్యజ్వరంతో మంచంపట్టింది అబ్రహ్మాయే. అతనికృష్టిలో మహాబల్ ఖానుకంటే మన్యజ్వరం ప్రళస్తమనీతోచిందా ? అయ్యో ! రాచవగరంతా వైద్యులమయమైపోయింది. పాలకెలుపుపాడిలనుపువ్వు వాకిమలు వామశచాయ భిషక్కులు-చూస్తే సుమాట్ జహంగీరు మాటారేపో స్వర్గయాత్రకు యలుదేర్చుటే కవచమవుతుంది. దానితోపాటుక సుమాట్జీవనార్యాదు, ఒకవంశపాజహాన్ మహాబల్ ఖాన్లు ఒకరిమీదఒకరు ధంకాకొట్టకత్తుడు. ఆరెండు పక్షాలలో మనదే కక్షమా ? !—తీవ్రంగా ఆలోచించాలి. (పోబోయి నేపథ్యంవంకచేరి ఆసించిపోయి) అయ్యో ! అదుగో ! రోదో! రోదో! నిండిపోయేటట్లు రోదనధ్వని అరణ్యమైందిరాచ పగులూ. (మల్లీశధగావింటూ) హరహరా ! హరహరా ! చలేగయా. సుమాట్ జహంగీర్ చలేగయా. ఏకదం ఉపర్ ఉడగయా. అచ్చా సుమాట్కి ఆఖరీదర్జ్వా గర్వ జావుంగా.

(విష్కృత ముఖం)

రంగం నాలుగు

కూన్యదర్బారు మంబవం. కూన్యనింహవవం. వర్తం కూన్యం. కంవిదియ
దోమకావి దీవన్యదావంకో ప్రవేశం మార్గహన్. వెంబ మోతీకావపుంది—

నూర్—(అన్ని వైపులా లేచిపోయానుండి. కూన్యం. కిళ్ళబ్దం) హాయిరే !
గోగయా ! దర్బార్ హాగయా న్నకావ ! సింహాసన్ మీ బైటాపై కూన్యరెకా !
వాత్కా జ్యోతి జహంగీర్ మిట్గయా ! గయా మేరీకా ! గయా మేరీకా !
గయా మేరీకా !

మోతి—అమ్మా ! మీరేఇలా అధైర్యపడితే, యిక మాబోటి ప్రతిభుగతి ఏమి
కావాలి ? తల్లీ ! ధైర్యం తెచ్చుకోండి !—ధైర్యం !

నూర్—ధైర్యం !—నేను ధైర్యంతోనే ఉన్నా ! భర్తమరణానికి నానలు
నేడితెలుపులు రాల్చాయా ?? లేదు—నావృతయం శతభా భిన్న భిన్నమైందా !
లేదు—నాతనవు మోతునాటికి మోడువరి నేలవాలిందా ?—లేదు !—నిజం !
బేస—నాదేనుమీ ధైర్యం. నానీ మోతి !—నాధైర్యాన్నిచూస్తే నాకే ఎందుకో
భయం కలుగుతున్నది.

మోతి—ఎందుకు తల్లీ !

నూర్—ఇంతటి ధైర్యం స్త్రీకానికి అసహజమేమో !

మోతి—అమ్మా !

నూర్—లేక—నేను స్త్రీ కానా ?

మోతి—ఎంతమాట !

(వంది ప్రవేశించి బందగీతేని మోవంగా ఉంటాడు.)

నూర్జు — వంది ! నానువంబంధించిన వివోజక సుఖాత్త అభ్యాగ్యరేఖ నీమఖం
మీద తూర్చి మై కలిపిస్తున్నది. చెప్పు! — ఎట్టి ఘోరవార్త వివదానికైనా ధైర్యంవుంది !
చెప్పు ! —

వంది — ఖురావంద్ ! మహబత్ ఖాన్ గారి సహాయంతో షాజహాన్ సాహెబ్
గారు పెద్దఫౌజాతో వచ్చి మహబల్లాదు ముట్టడిచేసి బదాక్షోర్ నే యుద్ధం ఘోరముగా,

మాగ — (ప్రవేశించి బందగీతేని) ఖురావంద్ ! మీరన్న ఆరఫ్ గారు, షాజహాన్
పచ్చంటాచేరి మస్కీ మీద ఉదాయ చేస్తున్నారు.

నూర్జు — ఆరఫ్ కూడా !

మాగ — జీ, హా ! అజ్ఞాతజయే !

నూర్జు — ఆచా ! తులూగ్ జావ్ ! జాకర్ సబ్ ఫాజీల్ కో, సబ్ సే నాహి
యోంకో బోలా, షాజహాన్ నే యుద్ధ్ రన్నా ! సామ్రాజ్య రక్షకరన్నా ! జావ్.

(వంది మాగరుల విక్రమణం)

నూర్జు — మోతీ ! నీవుపోయి వహరియారును వెంటనే తంపించు.

(మోతీ విక్రమణం)

నూర్జు — (లేతులు వెళ్ళి కట్టుకొని తీవ్రయోధవతో అటూఇటూ పరాచలేస్తూ)
భారతాధీశ్వరీ ! నీవింకనూ సతీపురానివై యున్నవంగతి ప్రపంచం మరచిపోయిందా?
లేదు ! కాని నీక్రిందనున్న పోయిందని ప్రపంచం భ్రమపడుతోంది. నిశ్చయం
అందులేతనే, నీశత్రుబృందం యింకనీర్భయంగా, ఇంత నిరామాటంగా విజృంభించింది !
హా హా హా ! రాణి యోంకీ రాణీ ! —

మ. కొనగోటన్ పువుబుడివోలే భరతక్షోణీన్ దుటారిందిమీం

టివనీ పైబడవచ్చు నువ్వెనయదే ! ఢిల్లీశ్వరీ ! — చూడు ! త
త్కన దుత్తుంగ తిరంగ మెక్కి జయన్మ్యంబే ప్రదర్శితువో !
వనితిల్ దుర్బలలన్న నూక్రియె నిజంబై దానిలో మ్రగ్గదో !

వహ — (ప్రవేశించి బందగీతేని) సమ్రాజ్ఞీ ! నన్ను పిలిపించిన కారణం ?

నూర్జు — వహర్యార్ ! మీవాయుగారు ఒక మహాకావ్యసంప్రాసనీ నాకుయిచ్చారు
ఆ కావ్య ప్రకారం ఈభారతవరానికి ఇకనీవే సమ్రాట్టువు !

వహ — నేనా ! సమ్రాట్టు !

నూర్జు — కాని, నీకంటేగారి ఆశయానికి విరుద్ధంగా నీరన్న షాజహాన్ ఈసీంద
నకుం కోసంవచ్చాడు.

వనా—రాకుండునా మరి ?

నూర్జ—మనపై న్యాన్ని మనసేనా నాదుకలకు యుదానికి తంపించాను. నమ్రాట్టపు కాబట్టి నీవు నర్వసైన్యాధిపత్యం వహించి కంఠాముడేసి, పాజహానుకు నిర్జించి సింహాసనాన్ని రక్షించుకో -

వనా—యూదమా ! నేను !

నూర్జ—మారుమాట చెప్పవద్దు ! వెళ్లు ! సత్వం (వెలుపలి రణభేరి వినాదం) వహా సునో హాజహాకా రణభేరి సునో ! జావ్ ! అభీ జావ్ ! ఉన్ద్రోహో దువ్య నోంకో మారో ! ఖూబ్ మారో !—

వనా—నమాజ్జీ ! ఇదిమిసిక్కితాభిప్రాయమా !

నూర్జ—జేను.

వనా—నేనునాఅన్నతో యుద్ధంచెయ్యకతప్పరా ?

నూర్జ—తప్పదు. వెళ్లు. సత్వరం !

వనా—సరే, లైలా అంగీకారంకూడా తీసుకొని వెడతా.

నూర్జ—లైలా అంగీకారమా ? నమ్రాజ్జిని నేనుగాని లైలాకాదు.

వనా—పోనీ-అమెనుఒక్కసారి చూచికెడతా.

నూర్జ—అందుకు మా యాజ్ఞలేదు.

(మళ్ళీ రణభేరి వినాదం)

వనా—అమెను మళ్ళీచూస్తానో శేదో ?

నూర్జ—అధీరుడా ! శత్రుధంకావాదం చెవిపడితంతనే కదంతొక్కుతూ కడన రంగానికి అంపించటమాని జనానాలోకూర్చొని కల్లాపాలు చేస్తావంటూవా !

వనా—నమాజ్జీ ! లైలానాతో ఏమిచెప్పిందో విచిత్రమేయినా !

నూర్జ—నేను విన్నానుకోశేదు.

వనా—“మూఅమ్మూ ఏకొక రాక్షసి అవేసింది అందువలన అమె ఏమాత్రం వ్యత్యం చేయబోయినా చిట్కది రాక్షసవ్యత్యంగా తయారవుతుంది” అనిచెప్పింది.

నూర్జ—అదిఒక అజ్ఞానాజ్ఞా—నీవొక అపాశ్రువపు.

వనా—సరే—మిమ్మల పంపదు. తెలిసీ తెలియక ఏమీనా భాషింబా, కవి చంది. ఇకయుద్ధానికి వెడతా. నమ్రాజ్జీ ! నెలపు (పోకూ) లైలా ! ఎన్ను చూస్తానో శేదో ? (నిర్వృత్తముగా)

నూర్జ— (పోకూపున్న వనార్యాదకుంక ముచ్చటపెట్టి నిట్టూర్పుచిస్తూ)

నాకమాస్తే ఓడు. నదిమాస్తేలోతు. తరుణోపాయం ! ఆయోమయం — హయా
సూర్యహాస ! నీకథ ఎంతలో ఎలామారిపోయింది ! — ఎంతలో ! —

నీ. దప్పికొంటివికదా తలమహారాజ్యాధి

కార సుధాపాన కాంక్షమరగి

జాయ నైతివికదా జగ దేశవండితా

ఖండల భారతమండలునకు

అనుభవించితికదా అఖలజగత్తులో

ననితరస్త్రీలభ్య మగు విభవము

వెలయించితివికదా విశ్వగోళమునందు

యుగయుగంబులనిల్చియుండు కీర్తి

అట్టిసీకథ యెంతలో పట్టువిడిచె !

పతికిమకణంబు — సుతకు నీపై శతంబు

అల్లు డనడ — నేన యనాధ — ఆరుల తాద !

భళిరె ! ఏమాయె నీప్రజ్ఞ భరితరాజీ !

మోతి — (ప్రవేశిస్తూ) అమ్మా ! రాజకుమారుణ్ణి యుద్ధానికి పంపించారా ?
సూర్య — పంపించా !

మోతి — అయ్యయ్యో !

సూర్య — నోయమయ !

మోతి — బాగా యోదించే పంపారా ?

సూర్య — (ఉలికిపడి) ఏమన్నావే ?

మోతి — బాగా యోదించే పంపారా అని.

సూర్య — అంటే — నేను ఉన్నతరాల నైతికవేవార నేవరకూ వచ్చిందా ?

మోతి — తల్లీ ! ఏ ఒక్కరిక్షేమంనిద మీమారాపుత్రిగల భావిజీవితమంతా

ఆకారణిస్తానో, ఆ ఒక్కరినీ ఇంతఅనాలోచితంగా — అంత అపాయకం మైన ఘట్టం
లోకి నెట్టివేయటం అంత క్రేయస్కరం కాదని నాచిన్నబుద్ధికి తోచింది.

సూర్య — దానీ ! —

మోతి — నేనుదానీనే. కాని యజమానురాలి క్రేయస్కరతనం స్వప్రకాశం అప్పించ
దానికదా నీడపడి ఇంతవిఘ్నయంగా నూటలాడతన్నా ! అమ్మా ! వహార్యరూగాని

నగ్రామరంగంనుండి వెంటనేవీరివించండి ! మీక్షేచుంకోనమే ! మీఅభ్యుదయంకోసమే చేబుతున్నా—

నూర్ — (మోరి పూర్వోక్త సంభాషణచేమూత్రంపడగానే నూర్ హా ఒకశారదాను వెలికిపట్టుకొనివస్తుంది ఆమెరదాతో మోరినికొడుకూ) దానీ ! బానిస ! బానిస ! గులాం ! నమ్రజ్జీకి కలహంచెప్పేటంక సాహసంవచ్చింవారికు ? — నీకు ! — నీకు — నీకు ! (అంటూకొట్టి మోరిని తరిమివేసి, కోపఘూర్ణిత మొక అనిత్రాపస్థలలో చిందులుత్రొక్కుతూ) లైలామొదలు దానివరకునన్ను వెట్టిదానిచేసి గోలికి అరంభించారు ! — నాకువెట్టిలేదు ! లేదు ! లేదు ! — ఇది దర్బార్ ! — నీకునమ్రజ్జీ ! — నాపేరుహుజ్జుహా ! నూర్ — ఐహా ! — మూడక్షరాలు ! — నిశ్చయం ! — హి హి హి ! — నాకట ! వెట్టియట ! వెట్టి ! —

(లైలా ప్రవేశం)

లైలా — నమ్రజ్జీ ! నీకునిజంగా వెట్టిమొత్తింది, నీవువెట్టిమొత్తిన అడుపులివి

నూర్ — లైలా ! (ఉద్రేకంఉచికి ఉచికివస్తున్నది, రక్తావపట్టుతో దాన్నినిగ్రహించు కొంటూ) లైలా ! నీకుకూడానేకు ఆ ఆకారవయ్యానా ?

లైలా — నాభరతు యెంచుకువంచించావు యుద్ధానికి ?

నూర్ — యుద్ధంలేనినాచరికం పుష్కలీఅభావపదార్థం కదాలైలా !

లైలా — మాభార్యాభర్తలకు ఆవనంలేని యీ యుద్ధవ్యాసంగం నీకెంచుకు ?

నూర్ — మీకెందుకు ఆవనంలేక పోయింది ?

లైలా — అన్యాయంఎల్లప్పుడు అనవసరమే !

నూర్ — అన్యాయం ! నీకోటివెంట — ఈనాటికి — ఇట్టిమాట ! — లైలా ! తల్లి యెడల ద్రోహమా !

లైలా — ద్రోహమా ! నేను ? నీయెడల ?

నూర్ — కాదామరి ? మొగల్ రాజవంశ నిర్మూలనంచేయడానికి అనాకునాచేత కపటంచేయించావు, నన్నువీకాదివికమ్మని ప్రేరేపించావు. నాకుచేదోడు వాదోడుగా వుంటాననివాగ్దాశ్చ చేశావు, ఇప్పుడుఇదంతా అనవసరమని అన్యాయమని అంటున్నావు, న్యాయమా లైలా !

లైలా — ఔను, అనాడుఅన్నా, నిజమే, కాని — వీకావకృత్యాలుచేసేప్పుడే భీకరంగా — ఇంతజగత్ప్రళయంగా ఉండగలవనే ఉహ నాకప్పుడు తోచలేదు.

నూర్ — నీకు — ఇప్పుడుతోచినా ఇకభరిలేంలేదు.

లైలా — లేదా ? — ఏం ?

నూర్ — పాత్రధారణ పరిసమాప్తం కావచ్చింది. జీవితభేలవం చిట్టచివరి ఘట్టంగా! కనపించింది.

లైలా — అంటే — నావహరియూరునుకూడా —

నూర్ — ఔను, ఏ ప్రాచీనబుద్ధిని నీవు నాయందు ప్రేరేపించావో, అబ్బుద్ధియే కనిపించింది నీభర్తను యుద్ధరంగానికి. మరి — ఫలితం ఎట్లువుతుందో! — నేను ఏమానశ కృత్రిమచేసినా దివలకు అది రాక్షసుత్వంగా తయారవుతుందని నీవే అన్నావటకదా?

లైలా — ఔను, అందరికీ మేమివ్రుంది?

నూర్ — కాబట్టి — వనార్యాయ విషయంలో మాత్రం అబద్ధమెందుకవుతుంది?

లైలా — అంటే? నాభర్తకు హనిరాగం దని తెలిపిపంపించావా యుద్ధానికి?

నూర్ — వీధి రక్త హవననే నీకేమి లైలా?

లైలా — (తెల్లబోతుంది) అమ్మా! అమ్మా! నీమాటలు నీవైఖరి నాకేమో అనిర్యాద్యమైన భయోత్పాతం కలిగిస్తున్నవి.

నూర్ — బాలికా! నీసంకల్పం — నానంకల్పం — ఘోర ప్రకీకారం? బాయా! ప్రతిహింస! మరచితివా? నీరంధ్రీ కథకు — నామేర్ఖాను హత్యకు — క్రతిహత్య! కథి రామ్రుతలు! హా హా రనాలు! అశంకవిశ్వ విశ్వంభరావ్రతిధ్వనికీ రోదన ధ్వానకీ పరం పరలు!

లైలా — (దీక్షిహితూ) అమ్మా! అమ్మా! — కద్దు! — ఇకనద్దు! విస్మయింతు భూర్భూగాధ! నిగ్రహించు నీ క్రోధం! అమ్మా! —

నూర్ — అసంభవం!

లైలా — నాకోసం! నాకోసం! అమ్మా!

నూర్ — నీకోసం? నీకోసం? — ఎవరునీవు? — నాకు తెలియదు! పో! —

నా అనేద్యక్తి ఈ లోకంలో నాకు ఒక్కరూలేరు! పో! — పో! —

లైలా — (అభూతంగా తిలిచి గట్టిగా కాగిలించుకొని మా! మా! మా! అంటూ ఏడుస్తుంది.)

నూర్ — నవీ! మైతుమూరీ మా నవీహాలా! మైతుమూరీమా! —

లైలా — నవీ! మా! కుంమరీ మావహా! మేరీ మా మెహార్! మేరీ మా మెహార్! —

నూర్ — మెహార్! ... మెహార్!

లైలా — హా! మైతుమూరీ వేదీమా! అభాగినీలైలాహాలా

నూర్ — మెహార్! - లైలాకి మా...

రైలా—అమ్మా ! అమ్మా ! నీకు నేనే దుశ్శర్ప చాకానీనిమ్మ నేనే రచ్చ గొట్టాను. రచ్చనాదే. తెలుసుకున్నా. కాని అమ్మా ! పసివాణ్ణి. తాకానాధులెదు. నాకు పసాధ్యులను భర్తగావిధించావు. అకట్టి మొదటమొదట గాఢంగా ద్వేషించా. కాని అప్పుడు యందుగల ఏదో ఒక అపవృత్తమానసిక సౌందర్యం నన్ను మాలిమి చేసు కొంది. క్రమంగా ఆయనయందు అగాధ ప్రేమను అలవరించింది. అమ్మా ! ఇప్పుడు నేను స్త్రీ—ప్రేమి—అబలను ! ఆయనలేకపోతే ఇప్పుడు నాకు జగమేలేదు. అమ్మా ! నాపసార్యులను నాప్రేమమూర్తిని మళ్ళీ నాకళ్లకు చూపించు — వెంటనే యుద్ధరంగంనుంచి ఆయన్ని పిలిపించు. అమ్మా !

నూర్—ఎవరక్కడ ?

(మోతీ ప్రవేశం)

నూర్—మోతీ ! శరణగంల అక్కాన్ని ఆహ్వానించి, వాడువేగంతో నూర్యారును కలుసుకొని మనోవేగంతో ఇక్కడికికీడుకురా ! డో ! దాడ్ ! నీవుగావు బహుమానం.

(మోతీ విష్కృతము)

నూర్—రైలా ! మేరీప్రాణ్ ! మేరీసర్వస్వ ! అనంద్ రహా ! తుమ్హారీ స్వామీ తుంకో మిలేగా ! అవశ్య మిలేగా

రైలా—మిలేగా ? మిలేగా ? మేరీస్వామీ మేరీప్రేమకాదేవజ్ఞ మిలేగా ? హూ ! అనంద్ ! అనంద్ !

(అనందంతో కూనిరాగం పాడుతుండగా "అమ్మా ! అమ్మా ! " అంటూ మోతీప్రవేశం, దానివిలుపు దానిముఖభావమూ చూడగానే రైలాపాద రైలాగొంతుకలోనే అరిపొకుంది)

నూర్—ఏమే-

రైలా—ఏమిజరిగింది ?

నూర్—మోతీ !-

రైలా—మోతీ నావతి ?

నూర్—మాట్లాడు-

రైలా—మోతీ-

మోతీ—చాత్యజరిగిందమ్మా !—చాత్య-

రైలా—చాత్య !-

నూర్—ఎవరు ? ఎవరి ?

మోతీ—సంగ్రామసింహుడు వహార్యుడును—హాత్య—

మూర్—సంగ్రామసింహుడు వహార్యుడునా ?

లైలా—వహార్యుడునా ?—వాదహార్యుడునా !—హాత్య ?

మోతీ—యూద్ధానికొకూతుంటే-- సంగ్రామసింహుడు -- వెతుకనుండివచ్చి--

అయ్యగారిని పిస్తోలుతో పేల్చి--చచ్చివేళాడట ! వండిమాగధులు అయిన మోగుకొట్టిన వస్తున్నాడు ! అయ్యో !

(వండిమాగధులు వహార్యుడును మోసుకొనివచ్చి దింపుతారు.

వహార్యుడు ఒంటినిదారకత్తపే. ఇంకాకొనపుపరిపుంది.)

లైలా—హాయిరే ! మేరేస్వామీ ! (అంటూఅరిచిమీద పడిపోతుంది)

వహ—లైలా ! నన్ను చంపిన సంగ్రామసింహుణ్ణి -- నేతురిగి -- చంపలేక పోయినా--వాణ్ణి--పట్టుకొని-- పెనగులాడి -- చివరకు ఈ ఆయుధంలాక్కొని-- తీసుకువచ్చా ! -- చూడు ! (అంటూ పిస్తోలును లైలాకుయిస్తూ) లైలా ! నేను నీ ఓనుకొన్నంత--అసమర్థుడను--కానునుమా ! (వ్యర్థతూ)--వెలత్ర ! లైలా !--నోవు !

(మెడ వారిపోతుంది. మరణం.)

లైలా—(వహార్యుడును లేపిపోతున్నా) గయా ! గయా ! మరగయా ! మేరేస్వామీ ! మేరేదేవతా ! -- అచ్చా ! ఆ బా క్యాకర్నా ? -- క్యాకర్నా ? (పిస్తలులేసి తడేకబృష్టితో మాస్తూ) హాహా ! -- క్యాకర్నా ! -- మర్నా ! -- మర్నా ! (పిస్తలు తడేకేసి గురిపెట్టుకుంటుంది)

మూర్—లైలా ! లైలా ! --

లైలా—మర్నా ! (పెట్టుకొని వహార్యుడునుదపడి వచ్చిపోతుంది.)

మూర్—లైలా ! -- లైలా ! -- లైలా (అంటూ లైలమీదపడి దేహమృతం తడిచి చూస్తుంది.) గయా ! లైలాభీగయా ! సమాప్త ! సమాప్త ! (లైలాకత్తికొట్టిపిస్తలు తీసుకుంటుంది.) సమాప్త ? సమాప్త మొనో అభీ ఏక హత్యా బాకీపాకీ అక్కచాత్యా ! సంగ్రాం ! ఏదంమాక్ తుమ్హారీహై ఔర్ అచ్చీమారీ హై ! (పిస్తోలు తడేకుండెకు గురిపెట్టుకుని) మేరే మేర్ భాకాకో, వహార్యులో, లైలాకో, జైసాకుమ్ మారదీయా వైసామకత్తిభీ మారో ! (పిస్తలు పేలదు.) మారో ! (రెండవ సారికూడా పేలదు. దానిలో గుండ్లు అయిపోయినవి.) మారీ ! తుం మారీ నహీహై క్యా ? -- హి హి హి -- తూ అచ్చీ మారీహై ! మగర్ తుంసే బడీమారీ మోహు అవరియే డర్ డర్ హోకే తుమ్ తుమ్హారీకామ్ బిల్తుల్ భూల్గయా ! అచ్చా !

ఏకాన్ తుంసే నహి హానహోగ తో, మైతుమ్హారి మానిక్తా పాన్ జావుంకి ! ఈన్నే
అవస్థహోగా ! జావతుం ! (వినిపారేస్తుంది) నంగ్రాం ! నంగ్రాం ! కహాడో తుం ?
కహాడో ! — ఆహా ! ఆహా ! మై ఆకేలిహూ ! ఆహా ! మగర్ - దేఖో ! తుమ్హాన్
కహలిబందూక్, మేరే ప్రియజనోంకేప్రాణీ ఖా ఖాకే పేట్ ధర్కే ఏకదమ్ సోగయా !
శుభలియా ! లావో ! మాస్రాబందూక్ ! మాస్రా నహిహైతో, లావోలాతి !
లావోపర్తర్ ! లావోకుచ్ ! లావో ! మాహోమరేయి ! మాహో ! — మాహో !

(అంటూ హీహువుండగా ఒక వందానికి మొగం కొట్టుకొని వెత్తురు పాదతంబిం)

(౩౭)

రంగంబదు

కొలవెయివలి ప్రాకారంవద్ద రణమైదానంలో ఒకదృశ్యం

(అర్ధహస్తమైన అవస్థాన, పాజహాను ప్రవేశం)

అసఫ్ — రాజుమారా ! కోటలోపలి క్రొత్తవార్తలువిన్నారా ?

పాజ — ఏమది !

అసఫ్ — నమ్రాజ్జీ నూరహానుకు పిచ్చిమొత్తినదట !

పాజ — పిచ్చి ! నమ్రాజ్జీకా ?

అసఫ్ — నంగ్రామసీరిహంతు షహర్బారును హత్యచేశాడట !

పాజ — షహర్బారునా ? హయిరే మేరేబద్దసనీవ్ థాయీ !

అసఫ్ — షహర్బారుమరణానికి నహింనభేక రైలా అక్కహత్యచేసుకుందట !

అందుచేత నమ్రాజ్జీకి గతిపోయింది, కాబట్టి మరీకూడా పోయివుంటుంది ! —

పాజ — ఎంతటి దుష్టువీ ! —

(అంటూవుండగా మహబత్ ఖాను అర్ధహస్తమైన కలవయివలివారంతో ప్రవేశం)

మహ — భారత్ నమ్రాజ్జీ పాజహాన్కి జయహో ?

అందఱు — భారత్ నమ్రాజ్జీ పాజహాన్కి జయహో !

మహ — జయహోనా ! నంగ్రామం ఖరీదమూపు మొంది. హతేశ్ నమ్రాజ్జీ శత్రుమైత్యం
మనభరణుమొచ్చింది. విజయలక్ష్మి పూర్తిగాకైవసమైంది. ఇకదుర్గప్రవేశం, వీరహాస
నాహోహానం, మిగిలియున్నది.

అండలు—భారత్ నమ్రాట్ హిజహన్సీ జయహో !

(అంటావుండగా చచ్చివదిలైదూడవలేళ్ళిం గ్రామ వింహవి కరకువేలాడ
గట్టి మోముకొని ప్రవేశం వందిమాగడలు. వంగ్రామవింహవిదింపుతాడు.

కట్టదివ్వతాడు, దుమ్ము దులుపుకుంటూ వంగ్రామవింహాడు లేచినింపవతాడు)

వంది—బందగీజహాపనా ! షహర్యాల్ సాబ్బూ ఖాసీసేసింది, ఈహరాంతావా!

మాగ—హిడ్డీపట్టాల్లిఅని బడిఖుషీసేకాం జహాపనా !

వంది—హెల్లా కోసం ఫిల్లిలాగ హెల్లి హెల్లి బేహర్ హయ్యాం జహాపనా!

మాగ—అఖేర్కు హోక్తిజాగాలో వాసనాపట్టాం జహాపనా !

వంది—సల్లాసల్లా హెన్కు హెన్కు చేరి మారెండు తలపాగాల్ కల్పి, తాడులాగ
పేవి ఏకజమ్ హిసీరీయేసి, హడ్డీ కాళ్ళురెండు గట్టిగాబిగించాం జహాపనా !

మాగ—హడ్డీదున్నాలాగా హోండ్రు హోండ్రుకర్కే ఏకదం నేలాఫిజ
బోర్లపడాడ్ జహాపనా !

వంది—హత్తూర్పుట్ న హీత్తూమిద హెక్కి మూరీమిదఖోట్టి ముక్కు నేలరాసి
కాళ్ళగీడు నేతుల్ గీతుల్ తక్కుడేనే బందోబస్తకర్కే సచ్చిప్పీయిన ఇత్తెమాదాల్గా
ఈ లక్ష్మీకి ఖట్టితెచ్చి హజూర్ కే సామ్మే హజర్ చేకాం జహాపనా!

మాగ—అమాల్త్యమైన మీ నేవకు మాప్రకంఠ.

వంది } బందగీ

మాగ }

షాజ—సంగ్గిం ! షహర్యాబయెడత ఆరాత్తన కృత్యం చేసింది నీవేనా ?

సంగ్గిం—నేనే జహాపనా ?

షాజ—ఎందుకు చేశావు ?

సంగ్గిం—మిఖోసమే జహాపనా.

షాజ—సంగ్గిం ? ! —

సంగ్గిం—ఓహూ, మీకూ మీ సింహావనాసినుద్య ఎన్నటికీ ఏ అంతరాయమూ
తాకుండా మార్గంలోవున్న మండల్పిటిని ఏరి యేరి వెకలించి పారేశాను జహాపనా.

షాజ—మరికొన్ని ఘోరతాతాకూడా చేసితివాయేమి ?

సంగ్గిం—మీయన్న ఇల్లమాగార్కి ఇద్దరు కొడుకులున్నారకదా జహాపనా!
అయిదరిసి ఇంతకుముందే నఫాచేసినచ్చాను, మిశమ్మకు పర్వవాగారికి మోకాక యిద్దరికీ
కొడుకులున్నారనువారికికూడా నిశ్శేషం చేశాను జహాపనా ! మీ తోటితాత ఇక
పూచిక పుల్లకూడారేదు—సాఫ్ ! దిల్ కుల్ సాఫ్ !

పాజ—అరర ! సైనిక భయానక హత్యపంపనా ! సైనికావకా భీభత్స
నర్తనా ! సంగాం ! —

సంగాం—జహాదనా !

పాజ—సేంకా నమ్మజాలను. ఈ హత్యలన్నీ సిత్ర నిజంగా చేశానా ?

సంగాం—నా ప్రభువుకు నే చేసిన అమాల్మనీకను కన్పిస్తున్నావని నీకుంకకన్వం
నాకేమి వచ్చింది జహాదనా !

పాజ—తుమ్మడా ! సిత్ర చేసిన యిహా క్యలన్నీటిని ఆమోదించి, హద్దించి, నిశ్చయ
బహుమానింపగలవని ఊహించితివా ? — — సిత్ర మానవుడవు కాదు ! దానవుడవు !
సంగాం ! ఈ లోకంలోగల క్షేత్రాలలో ఏకేసి అప్రమో నాకు స్ఫురింపబలేదు. నుంచిది.
వందీ ! మూగధ ! ఏ పిస్తూలేజావ్ ! ఇన్ హావీకో కాహూక లేజాకే గోరీనీ మూగదో !

(వందీ పిస్తూలు అందుకుంటాడు)

(వందీ మాగతులు చెరోకెదయ్యా వట్టకాని సంగ్రామము ఈడుస్తాడు)

సంగాం—జహాదనా !

పాజ—చువ్—

సంగాం—నా పేవకు ఇజాబహూమానం ?

వందీ—అవులే రాజానా హేబ్ !

మూగ—చలోజీ గాం పింగోజీ !

సంగాం—అరర ! ఆమహారాష్ట్ర అప్పుడా న్యాయపాతం మానుకొని ఈ మహా
రాజాని సేవలోకి మలిపొయి దిగానుకనా !

(వందీ మాగతులు సంగ్రామము లాక్కుపోతారు)

(తెరలో, గుండుపెరివళిం వివిసిస్తుంది)

పాజ—మామాజీ ! ఇక దుర్గ ప్రతీకము చేయవలసివస్తుంది. మహమ్మత్ ఖాన్ !
నావిజయ్యానికి, నా అభ్యుదయానికి, నా జీవితానికి కూడా మీరే మార్గదర్శకులు. దుర్గ
ప్రతీకంలోని మొదటి అడుగు మీ చేతి పెట్టింది మీ యెడల నాకును భక్తిలో కొంతమేర
ప్రకటించుకొని తృప్తిపొందెడిగాక. ఖాన్ ! మీరు ముందుండి !

అందరు—జమహా ! హిందూ నమ్మాట్ పాజమాజీ జయహా !

(విస్త్రుతము)

రంగం ఆరు

దర్బారు ముందుకుపోక మూడునాడే ప్రవేశిస్తుంది. వైశిష్టివేషం, వైశిష్టిభూషణ, వైశిష్టివస్త్ర, వేణువహికాదుగా కవిపెట్టుకొనివుంది. మార్గహాన ఒకటొమ్మడు పట్టుకొనివుంది. అటొమ్మడున చంద్రితరైలాఅతిఅపేక్షక, రైలామిదుకోటోయితిల్లి పడుతుందట. అందుచేత మార్గహానకు అందోకన, దిగుదు. అనగా ముక్కుపట్టు పీకకాంతుంకుకరిగి ఉన్నాయి. హాసితోతిఒక భూంకాటవున్నది. అదిరైలా ఉన్నాయి.

[illegible]

(అంటావువుకూ, పాడుకూ కానుకగా విడదొడుగుంది.)

(అనెనులనవభాన్, మహావక్తభాన్, వందీమాగర్, పొరుంతరంబనాది
ఇతరవదినారం వెంబనకువ పొరుమాన్ (చవేళం).

మన—సుప్రభాత్ సాజనన్తో జయహో !

అంతా—నమూనా పాఠాన్ని చదివండి !

పాప—మనసులో భాసినది ! ఈ మర్రాజు ఇట్టిదీనామ సమయమండగామాది, నా
 పాపములను తాత్పర్యమునకును పోల్చుచున్నాను.

పక్షాః - పక్షపాతమును వాటి - పక్షపాత ! కావచ్చును - పక్షపాతమును వాటి -
 పక్షపాతము - పక్షపాతమును వాటి - పక్షపాత ! పక్షాః ! పక్షపాతము ! పక్షాః !
 పక్షపాతము ! పక్షపాతమును వాటి - పక్షపాత !

అంతా చూచుకుంటే ఈ సభాస్పృహయేవ!

మార్గ— (ఉలికిపాటుతో లేచుచుండి.) కాకావా ఏమిటాది? కాకావాకుడు
 తాన్ ? క్యం అయ్యే ? (అంటూ శరీరం తిరిగి చూచుచుండి. తనానీతో భూకా చేతిని)

(కిటం కనిపిస్తుంది.) విశ్వామై కిరీట్? తుంకాకాపామిల్గయా విరీట్? కాన్ హై
తు? — కనా! — తుం రాజకుమార్ హా? — (మహబత్ ను పరీక్ష చేస్తూ)
రాజకుమార్! తుం! హి! హి! ఏరీట్ తుమ్మా? కిటామై లావ్ ఇఫర్, బాన్
(అంటూ మహబత్ భాన్ కేటియా కిటం తీసుకోబోతుంది. మహబత్ పాజహానుక
చూస్తాడు. పాజహాన్ తణపూత్రతాడు.) లావ్! (మహబత్ ఇస్తాడు. కిటాన్ని తడక
దృష్టితో పరీక్ష చేస్తుంటుంది.)

పాజ—సమృద్ధి!

మూర్జ—సమృద్ధి! కాన్ హై సమృద్ధి!

పాజ—అవ్!

మూర్జ—మై? హా:హా:— జహూర్! మై సమృద్ధిహా:— సమృద్ధి
అచ్చా—సమృద్ధి నే తుంకో క్యాహా? — కనా!

అచ్చా—బహాన్!

మూర్జ—బహాన్! తుంకాకాపై! — బహాన్! తుమేరాథాయాహలా!
రూట్! లిల్ కుల్ రూట్! మేరాథాయా ఏక్ చోర్ హై! — కమ్మక్ హరామ్ హై
ఓ మర్గయా! — జావ్!

మహ—సమృద్ధి!

మూర్జ—హా: హా:! మై సమృద్ధిహా:! సమృద్ధి!

మహ—అజ్ పాజహాన్ కిరీట్ థాబహాహా!

మూర్జ—కిరీట్ థాబహాహా! అజ్ కిరీట్! అజ్ కిరీట్! కనా హై పాజహాన్?

పాజహాన్:

పాజహాన్—మా!

మూర్జ—మేరే పాన్ అవ్!

పాజ—మా! (దగ్గరకువస్తాడు.)

మూర్జ—తుమ్మా రానామ్ పాజహాన్!

పాజ—హా: మా!

మూర్జ—తుం సమృద్ధి బన్ గయా? — అచ్చా! — లో అవ్ మేరేసాఫ్

(అంటూ పింహానంవంకకు పోతుంది.)

పాజ—పాగలాన్ మా మీ ఫీ ఏక్ పంథా హై! (అంటూ మూర్జహాన్ వెంటి పింహా

నవలక్షణకు వెళ్తాడు.)

మూర్జ—అవ్! టైటోయహా! (అని వెంటిపింహానం చేస్తుంది.)

షాజ—(సింహాసనమీద కూర్చుంటాను)

నూర్—దేఖో! జహాన్-ఖాన్? భూల్-గయీ-తుమ్హారానాం క్యా హై? హా-షాజహాన్! షాజహాన్. అచ్చా! షాజహాన్! తుమ్హారీకిట్ థారన్ మేరీహాత్ నే హోనా తుంకో అంకార్ హై!

షాజ—హై మా.

నూర్—తో శిర్ ఝుకో.

షాజ—(తలవంచును)

నూర్—(కిరీబంసెత్తి మీద పెట్టి నుతోన్నతో చప్పట్లు కొడుతూ) హా హా హా బోలో! అహోబోలో! నక్రూట్ షాజహాన్ కో జయ్ హో!

అందరు—నక్రూట్ షాజహాన్ కీ జయ్ హో!

షాజ—(సింహాసనముండి లేచి) అమ్మా! నాకనుబంధువుగా ఈ క్రక్క అనుబంధా మీరు అభివసించి, నాశుద్రిచేయించిన పని క్రవత్తువుకు శక్తుభక్తితో పూజించ నిండు!

నూర్—భూల్-గయీ. కహా-హై మేరీలైలా? కహా-హై మేరీచానీ?

షాజ—ఇదిగోమీలైలా (అంటూనోట్టిని బొమ్మతోనహా స్వయంగా పట్టుకున్నది నూర్జహాన్కు అందిస్తాడు. అబొమ్మను ఓడినా పెట్టుకొని నూర్జహాన్ ముద్దాడుతూవుండగా) అమ్మా! నాకు మీలైలాకు ఇదేఅర్థానహా, ఇటు, ఇటు (అంటూ ఆమెను సింహాసనం ప్రక్కకున్న నుకోఆరుంమీద కూర్చోపెట్టి, ఆమెకావాలకు కనులకు అడ్డుకుంటాను. పిచ్చిబోతోన్నతో నూర్జహాన్ నవ్వుతూ లైలానుచేతులో తుప్పుకుంటూవుంటుంది)

షాజ—(అదేనమయింపూ) బోలో! మొగల్-రాజ బండ్ కీ మాతా నూర్జహాన్ కీ జయ్ హో!

అందరు—మాతా నూర్జహాన్ కీ జయ్ హో!

నూర్జహాన్ కూడా చప్పట్లు కొడుతుంది

నూర్—నదిపానుంత దండనాధునిరా! భారతసిందూ ముస్లింపాదకులా! నూర్జహాన్ మీకు ఈ చారిత్రక సమయమందు నమస్కార్ అగ్గురును మనసారాన్నురించి, నానుడునవోత్త విజ్ఞప్తిని చనుతో అలంకరించుగాక.

పి. పల్లకియొక్కటే; పల్లకిలోనున్న

దేవతయొక్కటే—దేశమార.

బోయీలుపుత్రులే; పుత్రులు నిర్భరే;

ఒకడుహిందువు, మరియొకడు ముస్లిం

ధీరహిందూఖాయి ! వీరముస్లింఖాయి !

పల్లకి మోసెడిపద్ధతి విను !

ఒకమాట యొకపాట యొకప్రతి యొకగతి

ఒకచూపు ఒకలక్ష్య మొక్కతెరువు

అదియెపద్ధతి-అదియొకల్యాణసిద్ధి

అన్నపైందవ ! భాయీ మహమ్మదీయ !

కన్నులవిరెండు వేర్వేరయిన్ననేది ?

కలిపిచూచెడి దృష్టి యొక్కటియెసుమ్ము !

అందరూ—జయహో ! హిందూముస్లింకో జయహో ! (కరతాళధ్వజులు)

(మం గళ గీతం)

— సమాప్తి —

నేటినటుడు వగైరా ★ ★ ★

[మూడు ఏకాంక నాటికలు]

రచయిత : కొప్పరావు సుబ్బారావు

వెల : ఒక రూపాయి ది మోడరన్ పబ్లిషర్స్ (రిజిస్టర్డ్) తెనాలి

— * అభిప్రాయాలు * —

“మీరు వ్రాసిన ‘నేటినటుడు’ ఉత్తమ నాటకరచనా విధానాన్ని సూచిస్తున్నది.” — టి. రాఘవ, బళ్ళారి.

“సుబ్బారావుగారి రచనలో—ఇచ్చిన సలహాల్లో—ఎంతో దూర దృష్టి, పరిణాతా, ప్రతిభా కనబడుతున్నవి.” — ఆంధ్రపత్రిక

“సుబ్బారావుగారి కలం, అనుభవంచేత ఇందులో సానదేరింది. ప్రదర్శించ బడినట్లయితే, ఈమూడునాటికలున్నూ పంఘానికి ఏదో రూపంలో కొరడాదెబ్బల వలె తగులక మానవు.” — ప్రజామిత్ర

“సుబ్బారావుగారు తెలుగుదేశంలో ప్రజామోదంపడసిన నాటక రచనలో సిద్ధహస్తుడు. ఆ నేర్పరితనమే ఈనాటకాలలో కూడ కొట్టవచ్చి నట్లు కనిపిస్తోంది.” — ములుకోల

“This publication is of a high literary order. It is vigorous writing all through. The book is instructive as well as enjoyable” — HINDU

“These playlets are very well written and do great credit to the author who is out to expose social evils through his writings.”

— SADHANA

The first ‘The Present day Actor’ is an interesting instructive bold and bright satire. The second ‘Confession’ is in high classical style reminiscent of the ancient Gupta period. The third ‘The Robinhoods’ an Opera, is the most telling satire ever written in Telugu, on the fables of the present day on the economic inequilibrium of society.”

INDIAN EXPRESS

